

Autoreferat

1. Imię i nazwisko.

Mariusz Baranowski

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

2009	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii. Rozprawa doktorska: <i>Własność i kontrola a efektywność w spółkach notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie</i> przygotowana pod kierunkiem prof. Jacka Tittenbruna.
2006	Agencja Rozwoju Gospodarczego, Centrum Kształcenia Kadr Menedżerskich. Studium zarządzania zasobami ludzkimi. Studia podyplomowe. Dyplom i tytuł Menedżera Zasobów Ludzkich.
2005	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, magister socjologii. Praca magisterska: <i>Próba wyznaczenia ram teoretycznych inżynierii społecznej</i> przygotowana pod kierunkiem prof. Marka Ziółkowskiego.
2001	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, magister filozofii. Praca magisterska: <i>Propozycja filozofii społecznej Karla Raimunda Poppera. Konstrukcja społeczeństwa otwartego jako epifenomen poglądów epistemologicznych i metodologicznych</i> przygotowana pod kierunkiem prof. Seweryna Dziamskiego.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

2013-obecnie	Pracownik naukowo dydaktyczny, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
2010-2013	Pracownik naukowo-dydaktyczny, Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, Poznań
2011-2019	Pracownik dydaktyczny, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Wydział zamiejscowy w Poznaniu

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

4.1. Osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego

Jako główne osiągnięcie naukowe wskazuję cykl powiązanych tematycznie publikacji. Na cykl składa się 14 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych w latach 2017-2024; z czego 10 ukazało się w międzynarodowych czasopismach posiadających *Impact Factor* i indeksowanych w *Journal Citation Report, Thomson Reuters* oraz 4 w krajowych lub zagranicznych periodykach ujętych w wykazie czasopism naukowych MNiSW. Szczegółowe informacje na temat wkładu poszczególnych autorów w przypadku tekstów współautorskich znajdują się w załącznikach do autoreferatu.

Cykl publikacji:

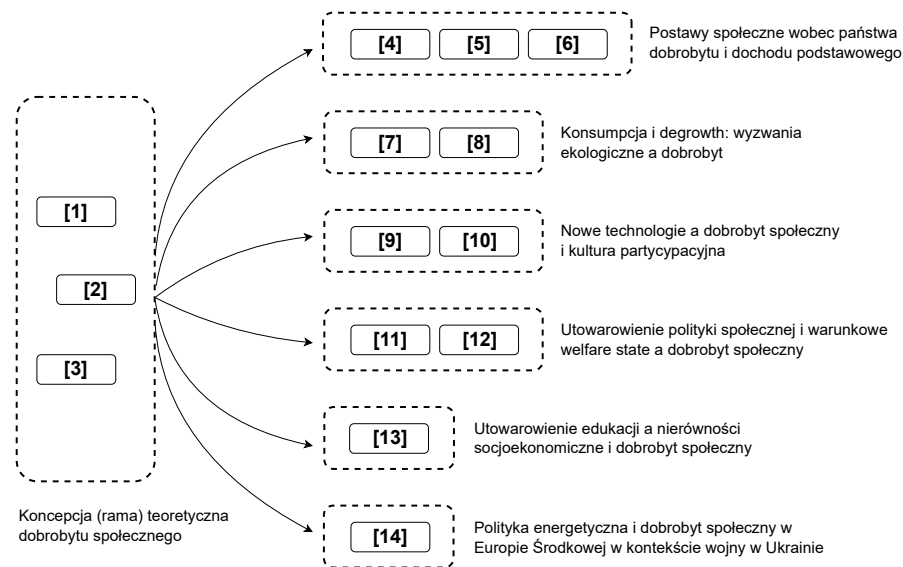
Analiza wybranych obszarów dobrobytu społecznego: w stronę socjologii dobrobytu

- [1] **Baranowski, M.** (2017). Welfare sociology in our times. How social, political, and economic uncertainties shape contemporary societies. *Przegląd Socjologiczny*, 66(4), 9-26. <https://doi.org/10.26485/PS/2017/66.4/1> [IF'23=0,0; Scopus percentyl=0%]ⁱ
- [2] **Baranowski, M.** (2019). The struggle for social welfare: Towards an emerging welfare sociology. *Society Register*, 3(2), 7-19. <https://doi.org/10.14746/sr.2019.3.2.01> [IF'23=0,0; Scopus percentyl=69%]
- [3] **Baranowski, M.**, Cichocki, P., McKinley, J. (2023). Social welfare in the light of topic modelling. *Sociology Compass*, 17(8), e13086. <https://doi.org/10.1111/soc4.13086> [IF'23=3,1; Scopus percentyl=82%]
- [4] **Baranowski, M.**, Jabkowski, P. (2019). Basic income attitudes and welfare regimes: A comparative case study based on the survey results from selected European countries. *Studia Socjologiczne*, 2(233), 37-60. <https://doi.org/10.24425/sts.2019.126139> [IF'22=0,0; Scopus percentyl=34%]
- [5] **Baranowski, M.**, Jabkowski, P. (2021). Basic income support in Europe: A cross-national analysis based on the European Social Survey Round 8. *Economics & Sociology*, 14(2), 167-183. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2021/14-2/9> [IF'23=2,1; Scopus percentyl=91%]
- [6] **Baranowski, M.**, Jabkowski, P. (2022). How many worlds of welfare state attitudes are there? European experiences in a comparative perspective of cross-national survey research. *Economics & Sociology*, 15(1), 160-177. <https://doi.org/10.14254/2071-789x.2022/15-1/10> [IF'23=2,1; Scopus percentyl=91%]
- [7] **Baranowski, M.**, Kopnina, H. (2022). Socially responsible consumption: Between social welfare and degrowth. *Economics & Sociology*, 15(3), 319-335. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2022/15-3/18> [IF'23=2,1; Scopus percentyl=91%]
- [8] Smith, T. S. J., **Baranowski, M.**, Schmid, B. (2021). Intentional degrowth and its unintended consequences: Uneven journeys towards post-growth transformations. *Ecological Economics*, 190, 107215.

ⁱ Dane bibliometryczne czasopism podane są zgodnie ze stanem na dzień 09.11.2024 r.

<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107215> [IF'23=6,6; Scopus percentyl=95%]

- [9] Baranowski, M. (2021a). The sharing economy: Social welfare in a technologically networked economy. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 41(1), 20-30. <https://doi.org/10.1177/02704676211010723> [IF'23=0,7; Scopus percentyl=84%]
- [10] Baranowski, M. (2021b). Understanding new media and participatory culture: Well-being or ill-being? *Rivista di Studi sulla Sostenibilità*, 2, 351-370. <https://doi.org/10.3280/RISS2021-002023> [IF'23=0,0; Scopus percentyl=64%]
- [11] Baranowski, M. (2023). The illiberal turn in politics and ideology through the commodified social policy of the 'Family 500+' programme. *Forum for Social Economics*, 52(3), 270-281. <https://doi.org/10.1080/07360932.2022.2138936> [IF'23=0,6; Scopus percentyl=69%]
- [12] Baranowski, M. (2024). Redefining the concept of disability in the United Kingdom's conditional welfare state: Welfare scarcity approach. *Capital & Class*, 1-18. <https://doi.org/10.1177/03098168241269152> [IF'23=1,0; Scopus percentyl=98%]
- [13] Baranowski, M. (2020). A contribution to the critique of worthless education: Between critical pedagogy and welfare sociology. *Globalisation, Societies and Education*, 18(4), 391-405. <https://doi.org/10.1080/14767724.2020.1732195> [IF'23=2,2; Scopus percentyl=84%]
- [14] Baranowski, M. (2024). Forces of energy welfare in Central Europe: The Russian war in Ukraine as a game changer. *Hungarian Geographical Bulletin*, 73(1), 89-101. <https://doi.org/10.15201/hungeobull.73.1.6> [IF'23=1,4; Scopus percentyl=93%]

Schemat 1. Organizacja cyklu publikacji według obszarów badawczych
Źródło: Opracowanie własne.

Struktura cyklu publikacji uwzględniająca obszary badawcze została zaprezentowana na Schemacie 1. Wizualna organizacja powiązanych tematycznie tekstów poświęconych dobrobytowi społecznemu ma pomóc w osadzeniu ich w wybranych polach badawczych wiedzy socjologicznej (chronologiczne ich zestawienie jest wtórne ze względu na długość procesu recenzyjnego i edycyjnego trwającego w niektórych czasopismach nawet kilka lat).

4.2. Określenie głównego nurtu badawczego i celu naukowego publikacji

Publikacje będące osiągnięciem naukowym stanowiącym podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, a także publikacje omówione w punkcie 4.5.1 autoreferatu są osadzone przede wszystkim w subdyscyplinie socjologii gospodarki, zwanej socjologią ekonomiczną (Granovetter, 1985; Krzykała, 2005; Morawski, 2001; Tittenbrun, 2012). Socjologia gospodarki odgrywa kluczową rolę w badaniach nad dobrobytem społecznym, gdyż podejmuje analizę zróżnicowanych mechanizmów gospodarczych w kontekście społecznych warunków życia i poziomu dobrobytu zarówno jednostek, jak i całych grup społecznych. W prezentowanym cyklu publikacji dobrobyt społeczny rozumiany jest nie tylko jako rezultat działań ekonomicznych, ale także jako konsekwencja złożonych interakcji pomiędzy różnymi aktorami, strukturami i instytucjami społecznymi (dobrobyt jako część struktury społecznej, por. Mishra, 1983: 806). Socjologia gospodarki pozwala skonceptualizować i wyjaśnić, w jaki sposób decyzje socjoekonomiczne na poziomie mikro, mezo i makro kształtują życie społeczne, uwzględniając aspekty materialne i niematerialne dobrobytu. Dlatego w neoweberowskim ujęciu socjologii gospodarki (Zafirovski, 2001) przyjmuje się, że działania gospodarcze zakorzenione są w relacjach i normach społecznych, które składają się na te relacje (por. Granovetter, 1985).

Ponieważ dobrobyt społeczny jest niezwykle złożonym i wieloaspektowym fenomenem, to funkcje wspomagające w refleksji teoretycznej i badaniach empirycznych dotyczących tego zjawiska pełnią: socjologia problemów społecznych, socjologia polityki i socjologia środowiska. Socjologia problemów społecznych dostarcza koncepcji i narzędzi niezbędnych do analizy „negatywnych” zjawisk społecznych, takich jak m.in. ubóstwo, wykluczenie czy nierówności społeczne, które bezpośrednio wpływają na dobrobyt, a dokładniej – w ramach proponowanego autorskiego podejścia – na jego przeciwieństwo, tj. złobyt (ang. *welfare scarcity*). Socjologia polityki dostarcza niezbędnego kontekstu dla wyjaśnienia i zrozumienia, w jaki sposób polityki publiczne (określane też jako społeczne) determinują dobrobyt społeczny, głównie w ramach różnych modeli państw dobrobytu, form interwencji publicznych i konfliktów społecznych (Fitzpatrick, 2002; Hort & Therborn, 2012; Rosanvallon, 1988). Natomiast socjologia środowiska jest niezbędnym ogniwem wyjaśniającym znaczenie przyrodniczych uwarunkowań życia społecznego, a zatem także dobrobytu (Murphy, 1997; Yeatts, Cooksey, & Messenger, 2023), szczególnie istotnym w zaproponowanej przeze mnie koncepcji dobrobytu społecznego uwarunkowanego środowiskiem naturalnym (ang. *nature-*

based social welfare). W ostatnich latach czynniki środowiskowe i klimatyczne odgrywają coraz większą rolę w naukach społecznych, zmuszając badaczki i badaczy do refleksji nad wzrostem gospodarczym, ochroną środowiska naturalnego, źródłami energii i konsumpcją (zaspokajanie znacznej części potrzeb społecznych odbywa się za pomocą bezpośredniego lub pośredniego wywierania wpływu na środowisko). Poszerzenie pola refleksji o czynniki środowiskowe przynosi owoce nie tylko w postaci propozycji społecznie odpowiedzialnej konsumpcji, lecz także – znacznie ambitniejszych projektów – jak *post-growth* lub *degrowth*.

Podstawowy naukowy cel badań składających się na cykl przedłożonych publikacji jest dwuczłonowy. Po pierwsze, chodzi o opracowanie autorskiego podejścia do dobrobytu społecznego, tzn. o teoretyczną konceptualizację tego pojęcia w ramach ujęcia socjologicznego. Realizacja tego celu pozwoliła zaproponować ramę teoretyczną, mającą charakter ustaleń pojęciowo-teoretycznych wykraczających poza wąskie ujęcia poszczególnych (sub)dyscyplin naukowych zajmujących się dobrobytem i/lub dobrostanem. Ten aspekt głównego celu naukowego miał charakter eksploracyjny, a jego efektem – poprzez eksplikację problematyki i obszarów dobrobytu – było wypracowanie socjologicznej i heurystycznie płodnej ramy teoretycznej, która poprzez dokonanie modyfikacji w istniejącym stanie wiedzy na temat dobrobytu społecznego i jego korelatów, pozwoliła w nowatorski sposób naświetlić ów obszar badawczy i uporządkować sposoby jego badania. Drugi element głównego celu naukowego dotyczył wykorzystania wypracowanej ramy teoretycznej dobrobytu społecznego w badaniu konkretnych obszarów funkcjonowania społeczeństw i ich instytucji. Miał on zatem charakter praktyczny i eksplanacyjny. Praktyczny, gdyż „testował” w ramach konkretnych zjawisk i problemów społecznych autorską propozycję dobrobytu społecznego i jego przeciwieństwa. Eksplanacyjny, ponieważ poprzez zastosowanie w praktyce założenia oryginalnej koncepcji dobrobytu społecznego, pozwolił wyjaśnić badane fenomeny, w sposób wykraczający poza dotychczasowe uzasadnienia i argumentacje.

4.2.1. Subdyscyplina naukowa. Nurt badawczy

Badania nad dobrobytem społecznym (*social welfare*) stanowią istotny i inherentny składnik refleksji socjologicznej od początku jej ukonstytuowania jako nauki (por. Faris, 1939; Offer, 2023: 2). Mimo to nie powstała dotychczas odrębna subdyscyplina socjologii dedykowana temu fenomenowi. Choć pewne intuicje teoretyczne w tym wymiarze pojawiają się od dekad (Sullivan, 1987/2019; Taylor-Gooby, 1989), to dobrobyt społeczny – przy różnorodnych sposobach jego konceptualizacji (por. [1], [2], [3]) – pozostaje domeną zainteresowania przede

wszystkim ekonomii (ekonomia dobrobytu, por. Burk, 1938), polityki społecznej (por. Zapf, 1994), pracy socjalnej (por. Rush & Keenan, 2014) czy psychologii (psychologia pozytywna/szczęścia por. Carr, 2011; Czapiński, 2017). Każde z tych podejść akcentuje wybrane aspekty dobrobytu społecznego, potęgując teoretyczne napięcia i terminologiczne niejasności pomiędzy poszczególnymi sposobami badania tego zjawiska. O ile podejście psychologiczne akcentuje subiektywne rozumienie dobrobytu, określane jako dobrostan indywidualny (także szczęście czy zadowolenie z życia), to ekonomiczna interpretacja skupia się na normatywnym charakterze swojej subdyscypliny (ekonomii dobrobytu), kierując uwagę na ocenę efektywności alokacji zasobów oraz kwestie sprawiedliwości podziału rzadkich dóbr pomiędzy aktorami gospodarczymi (Fumagalli, 2024; Łopatka, 2015; Price, 1977). Polityka społeczna i praca socjalna są natomiast dwoma ramionami aktywnej odpowiedzi na rozliczne ludzkie potrzeby egzystencjalne i płynące z nich problemy, ideami i mechanizmami interwencji wobec całego wachlarza zagadnień oraz ich problemowego rozumienia” (Frysztacki, 2009: 184). Przy czym polityka społeczna jest bardziej makrostrukturalna, zaś praca socjalna skupia się na okolicznościach mikrostrukturalnych (Frysztacki, 2009: 184).

Chociaż proponowane w cyklu publikacji podejście do dobrobytu społecznego korzysta z doświadczeń polityki społecznej, podobnie jak i z innych podejść, to ani nie ogranicza się do ich założeń, ani nie było nimi bezpośrednio inspirowane. Dlatego np. praca socjalna, choć zajmuje się w sposób praktyczny dobrobytem społecznym, różni się zasadniczo od prezentowanej tu koncepcji. Różnice obejmują zarówno konceptualizację obszaru badawczego (skala ujęcia dobrobytu), jak i sposoby jego opisu oraz wyjaśniania (model pojęciowy). Ostatecznie jednak oba podejścia – dotyczy to także ekonomii dobrobytu i psychologii szczęścia – mogą pozytywnie wpływać na siebie (por. Sullivan, 1987/2019: 168-175).

To **socjologia gospodarki** (określana jako socjologia gospodarcza, gospodarowania, ekonomiczna, ekonomii, por. Banaszak & Doktor, 2008; Gilejko, 2005; Krzykała, 2007; Morawski, 2001; Tittenbrun, 2010), traktująca zjawiska gospodarcze jako składowe społeczeństwa, stanowi właściwy obszar wyjściowy umiejscowienia cyklu powiązanych tematycznie publikacji na temat dobrobytu społecznego. Co prawda zbliżoną problematykę podejmuje się także w ramach polityki społecznej (McCarthy, 1989; Rymśza, 2014), to jednak biorąc pod uwagę szerokie konotacje proponowanej koncepcji dobrobytu społecznego należy pamiętać, na co zwrócił uwagę Paul Spicker (2014: 6), że „badanie stosunków społecznych w ogólnych kategoriach jest bardziej domeną socjologii niż polityki społecznej”. Z kolei wspomniane podejścia ekonomii dobrobytu i psychologii pozytywnej, zajmujące się zbliżonymi obszarami tematycznymi, jakkolwiek interesujące poznawczo, redukują znacząco

poła badawcze charakteryzowanego tu fenomenu do swoich – z perspektywy socjologicznej wąskich – specjalizacji.

4.2.2. Podejście badawcze, cel naukowy i metodologia

Zgłoszony cykl powiązanych tematycznie prac (wraz z publikacjami wymienionymi w punkcie 4.5.1) ulokowany został w obrębie socjologii gospodarki, lecz za sprawą aplikacji wypracowanej ramy teoretycznej dobrobytu społecznego (zob. [1], [2], [3]) do różnych obszarów funkcjonowania społeczeństwa, obejmuje on także socjologię problemów społecznych (zob. [4], [5], [6] oraz [11] i [12]), socjologię polityki (zob. [11] i [12]), środowiska (zob. [7] i [8]), a także edukacji (zob. [13]), nowych (cyfrowych) technologii (zob. [9] i [10]) i energetyki (zob. [14]). Jeśli chodzi o socjologię problemów społecznych, to zgłoszony cykl powiązanych publikacji realizuje w praktyce uwagę Krzysztofa Fryszackiego (2009: 12), który stwierdził, że „socjologia jest wyróżniającym się oraz szczególnie potrzebnym narzędziem rozważań nad tym wszystkim, co składa się na trudności w życiu społecznym, oraz nad ich realnie możliwym rozwiązaniem; było tak w przeszłości, tak jest w coraz większym stopniu obecnie”. Dodatkowo, prezentowane przeze mnie podejście uwzględnia dyrektywę Stanisława Kozyra-Kowalskiego (2000: 19), by socjologia nie stawała się wyłącznie socjologią liryczną, czyli takim rodzajem socjologii, który „interesuje się tylko tym, co w życiu społecznym ludzi jest piękne, wzniosłe i godne afirmacji. Zamyka natomiast oczy na trudy i ciemne strony egzystencji społecznej ludzi”. W taki sposób należy odczytywać moją propozycję ramy teoretycznej dobrobytu społecznego, której inherentnym komponentem jest jej przeciwieństwo – *welfare scarcity*.

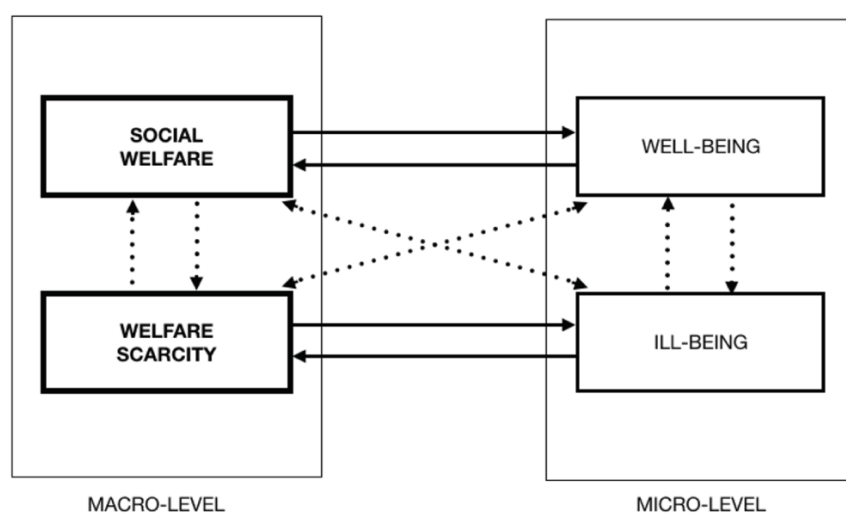
Przedmiotem badań w obrębie cyklu tematycznie powiązanych prac jest dobrobyt społeczny ujmowany w perspektywie socjologicznej, uwzględniający wprowadzone przez C. Wrighta Millsa (2077: 55-56) rozróżnienie na „osobiste troski środowiska” i „publiczne problemy występujące w strukturze społecznej”. To połączenie perspektywy indywidualnych problemów, z którymi zmagają się jednostki w codziennym życiu, z szerszym kontekstem społeczno-gospodarczym i politycznym, określane – według amerykańskiego socjologa – jako wyobraźnia socjologiczna stanowi wewnętrzny imperatyw proponowanego tu podejścia socjologii dobrobytu.

Podsumowując, **głównymi celami naukowymi** prezentowanego osiągnięcia naukowego (por. Sekcja 4.2) były; **po pierwsze**, wypracowanie ramy koncepcyjnej dobrobytu społecznego w ujęciu socjologicznym oraz eksploracja obszarów tematycznych wiążących się z badaniami

tego fenomenu (teksty [1], [2], [3]). Zaproponowana rama koncepcyjna wykracza i/lub przekształca ujęcia badanego zjawiska proponowane wcześniej w psychologii pozytywnej i ekonomii dobrobytu. **Po drugie**, wykorzystanie wypracowanej koncepcji dobrobytu społecznego do opisu i analizy wybranych obszarów życia społecznego (od szeroko rozumianych modeli państw dobrobytu [6], przez propozycje bezwarunkowego dochodu podstawowego [4] i [5], konsumpcji ujmowanej z perspektywy środowiska naturalnego [7], *degrowth* [8], instytucji edukacji [13], gospodarki współdzielenia [9] i nowych mediów [10], po tematykę energetyczną [14] oraz krytyki wybranych polityk z obszaru państwa dobrobytu [11] i [12]).

4.2.3. Metodologia badań

W zgłoszonym cyklu prac wykorzystane zostały różne metodologie badawcze (badania danych zastanych, badania sondażowe, analiza treści, metoda typologiczna czy historyczno-porównawcza), jak i zróżnicowane dane (raporty rządowe i pozarządowe, publikacje naukowe, dane sondażowe, wskaźniki makrosocjologiczne i makroekonomiczne, dane demograficzne). Wybór poszczególnych metod oraz zbiorów danych podporządkowany był określonym problemom badawczym, podejmowanym w obrębie wybranych publikacji. Ramą spajającą była wypracowana autorska koncepcja dobrobytu społecznego (*social welfare*) oraz jego braku, tj. złobytu (*welfare scarcity*), które *implicite* zawierają składowe dobrostanu (*well-being*) oraz złostano (*ill-being*) (por. Schemat 2).

Schemat 2. Rama teoretyczna dobrobytu społecznego
Źródło: [2]: 10.

W ramach badań nad dobrobytem społecznym (a także dobrostanem, jakością czy poziomem życia) istnieje luka badawcza, polegająca na braku (a) precyzyjnego i spójnego podejścia (definicji) (w aspekcie konotacyjnym i denotacyjnym) samego zjawiska dobrobytu społecznego oraz (b) spójnej orientacji teoretyczno-metodologicznej jego ujęcia (Bean & MacPherson, 2019; Forder, Caslin, Ponton, & Walklate, 2019; Hadley & Hatch, 2019; Sullivan, 1987/2019; Timms, 2019). Efektem tego stanu rzeczy są różnorodne podejścia do badania dobrobytu społecznego, które charakteryzują się akcentowaniem odmiennych składowych tej instytucji społecznej (por. Mishra, 1983) oraz skutkują heterogenicznymi rezultatami badawczymi.

W przedstawionym cyklu publikacji, odpowiedzią na powyższą lukę badawczą dotyczącą braku spójnego podejścia do dobrobytu społecznego oraz sposobów jego badania jest propozycja autorskiego, socjologicznego podejścia do omawianego zjawiska. Wskazana w artykułach [1] i [2] rama teoretyczna integrująca aspekty materialne i niematerialne stanowi propozycję przewycięzania problemu fragmentaryzacji dotychczasowych badań. Zamiast ograniczania się do wyłącznie jednego pola naukowego (jak np. ekonomia dobrobytu, polityka społeczna, praca socjalna czy psychologia szczęścia), przedstawiona koncepcja dobrobytu społecznego i jego przeciwieństwa, wywodząca się z socjologii gospodarki, pozwala uwzględnić szeroki wachlarz komponentów badanego zjawiska przy zachowaniu jego spójności teoretycznej.

Dodatkowo, w cyklu powiązanych publikacji wykorzystałem różne metodologie badawcze, które korespondowały z zaproponowaną ramą teoretyczną i pozwoliły na wszechstronne analizy wybranych aspektów dobrobytu społecznego. W artykule [3], zrealizowanym w ramach grantu NCN (Miniatura 5, 2021/05/X/HS6/00067) pt. *Dobrobyt społeczny w świetle analizy modelowania tematycznego: badanie wstępne*, wykorzystany został utajony składnik alokacji Dirichleta do analizy prawie 10 tys. streszczeń publikacji dotyczących dobrobytu społecznego z lat 2000-2020. Wykorzystanie algorytmu generującego model probabilistyczny pozwoliło wyróżnić 12 obszarów tematycznych podejmowanych przez badaczki i badaczy zajmujących się dobrobytem społecznym. Według Iana Greenera i Martina Powella (2024: 318), zastosowana w artykule [3] metodologia jest nowatorska w kontekście polityki społecznej. Pozwoliła ona na relatywnie szerokie zmapowanie dyskursu dotyczącego dobrobytu społecznego, z jednoczesnym wyodrębnieniem poszczególnych obszarów badawczych podejmowanych przez badaczki i badaczy z różnych dyscyplin społecznych i humanistycznych.

W artykułach [4], [5] i [6] wykorzystana została metoda porównawcza, bazująca na danych sondażowych, w celu charakterystyki postaw wobec dochodu podstawowego i reżimów państw dobrobytu. Pozostałe teksty wykorzystywały przegląd literatury z zakresu wybranych wymiarów dobrobytu społecznego (por. od [7] do [14]), łącznie ze statystycznymi danymi wtórnymi (zastanymi) (por. [7], [9] i [11]), dokumentami urzędowymi (por. [12]) oraz metodą typologiczną. Ta ostatnia pozwoliła wypracować ocenę wpływu nowych technologii na dobrobyt społeczny na przykładzie gospodarki współdzielenia (por. [9]) oraz sformułować typy dobrostanu i złostanu (por. [10]).

4.3. Charakterystyka poszczególnych publikacji cyklu

W tej części autoreferatu omawiam poszczególne publikacje przedkładanego cyklu w przedstawionym na schemacie (por. Schemat 1) porządku, który odzwierciedla zaproponowaną ramę teoretyczną dobrobytu i złobytu społecznego (wraz z ich subiektywnymi ekwiwalentami, por. Schemat 2) oraz jej zastosowanie do badania poszczególnych obszarów funkcjonowania społeczeństwa.

— *Koncepcja (rama) teoretyczna dobrobytu społecznego* —

[1] Baranowski, M. (2017). Welfare sociology in our times. How social, political, and economic uncertainties shape contemporary societies. <i>Przeгляд Socjologiczny</i> , 66(4), 9-26. https://doi.org/10.26485/PS/2017/66.4/1

Artykuł ten przedstawia autorskie podejście socjologii dobrobytu, która nie jest ukonstytuowaną subdyscypliną socjologii, do problemów i dylematów współczesnych, rozwiniętych społeczeństw kapitalistycznych. Choć został on opublikowany w 2017 roku, to poprzedzały go kilkuletnie badania nad próbą wyartykułowania specyfiki własnego podejścia do socjologii dobrobytu przedstawione w następujących publikacjach: *Towards the welfare state sociology* (2013), *Wokół welfare economics Oskara Langego* (2015), *Uwarunkowania historyczne welfare state: między kapitalizmem a socjalizmem?* (2015) i innych (zob. punkt 4.5.1. Publikacje powiązane tematycznie z cyklem publikacji wskazanym jako główne osiągnięcie).

W tekście tym skupiłem się na zarysowaniu obszarów zainteresowania własnej propozycji socjologii dobrobytu, która w moim ujęciu wywodzi się z tradycji socjologii gospodarki, a która jednocześnie wykracza poza ramy koncepcyjne ekonomii dobrobytu czy psychologii pozytywnej. Socjologicznie ujęty dobrobyt społeczny pozwolił wyjść poza wąskie i techniczne rozumienie ekonomicznego podejścia, jak również poza subiektywny aspekt psychologicznej perspektywy (ilustrowanej paradoksem czy pojęciem *affluenzy*).

Zwracając uwagę na cechy kondycji współczesnych społeczeństw, szczególnie w czasie globalnego kryzysu finansowego i jego następstw dla jakości życia wielu społeczeństw, posłużyłem się pojęciem niepewności. Pozwoliło ono wraz z koncepcją socjologiczną

dobrobytu przeanalizować zmiany w strukturze zróżnicowania społecznego, relacjach społecznych, możliwościach edukacyjnych, postawach politycznych, wzorcach konsumpcji i wypoczynku. Zmiany te skutkowały także przeobrażeniem samych polityk społecznych, które nie tylko cierpiały na niedofinansowanie, ale również podlegały radykalnym zmianom (określiłem to jako „antyspołeczną politykę społeczną”, by uwypuklić fakt zmiany optyki działania instytucji, których głównym celem powinno być zapewnienie dobrobytu i solidarności społecznej, a w rzeczywistości zaczęły wprowadzać one niepewność i warunkowe, stygmatyzujące rozwiązania dla najsłabszych grup społecznych). Główny celem pracy była analiza zmian w obrębie struktury współczesnych społeczeństw kapitalistycznych, z uwzględnieniem szczególnej roli zjawiska niepewności oraz jej wpływu na społeczny dobrobyt. Na kanwie tych analiz podkreśliłem konieczność rozwijania i wykorzystywania podejścia socjologii dobrobytu do badania zmieniającej się rzeczywistości społecznej, która uwzględnia zarówno obiektywne warunki materialne, jak i subiektywne przekonania jednostek i grup społecznych na temat ich warunków życia. Podsumowując, artykuł ten wypełnia istotną lukę w literaturze dotyczącej kryzysów gospodarczych poprzez zaproponowanie szerokiego, interdyscyplinarnego spojrzenia na okres gwałtownej dekoniunktury za pomocą dobrobyt społeczny i jego instytucjonalnych uwarunkowań. Dodatkowo, w tekście zaproponowałem analizę prekarnych form zatrudnienia i zjawiska niepewności jako kluczowych czynników wpływających na subiektywne poczucie dobrobytu społecznego.

[2] Baranowski, M. (2019). The struggle for social welfare: Towards an emerging welfare sociology. *Society Register*, 3(2), 7-19. <https://doi.org/10.14746/sr.2019.3.2.01>

Kontynuując zadanie opracowania założeń socjologii dobrobytu, podjęte w tekście [1], w tym artykule zaproponowałem oryginalną ramę teoretyczną dobrobytu społecznego ujętego poprzez pryzmat materialnych i niematerialnych potrzeb, zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych. Dodatkowym atutem tej propozycji jest włączenie do socjologicznego rozumienia dobrobytu społecznego jego przeciwieństwa, tj. niedoboru/braku dobrobytu lub złobytu (*welfare scarcity*), oraz ich subiektywnych składowych w postaci dobrostanu i złostanu subiektywnego. W ten sposób otrzymujemy konceptualizację dobrobytu społecznego, która explicite zakłada jego przeciwieństwo, ale także celowo inkorporuje subiektywny wymiar pozytywny i negatywny dobrostanu, będące obiektem badań przede wszystkim psychologii pozytywnej (czy bardziej szczegółowo – psychologii szczęścia). To z kolei, umożliwia heurystycznie płodne podejście do zestawu możliwych teoretycznie i empirycznie wariantów zaspokajania potrzeb, które – podobnie jak wspomniane wcześniej zjawisko *affluency* – mogą jawić się jako paradoksalne (por. krzyżowe relacje pomiędzy *social welfare* i *ill-being* na Schemacie 2). Tak skonceptualizowane pojęcie dobrobytu zastosowane zostało do analizy reżimów państw dobrobytu, badań sondażowych dotyczących postaw wobec dobrobytu (ang. *welfare attitudes*) oraz do zagadnienia pracy we współczesnych społeczeństwach kapitalistycznych. Proponowane podejście socjologii dobrobytu jest zakresowo szersze od badań modeli państw dobrobytu, ale daje możliwość ich analizowania w tej perspektywie. Zilustrowane to zostało dwoma przykładami. Pierwszy dotyczył teoretycznego sparafrazowania rozszerzonej wersji kapitalistycznych reżimów państw dobrobytu Espinga-Andersena na zmienne postaw wobec dobrobytu analizowane w ramach Europejskiego Sondażu Społecznego (ta propozycja konceptualna została empirycznie przetestowana w artykule [6]). Drugi zaś podejmował zjawisko pracy w coraz bardziej sprekaryzowanych rynkach pracy i warunkowych systemach

welfare state. Głównym celem publikacji było opracowanie ramy teoretycznej dla socjologii dobrobytu jako potencjalnej subdyscypliny socjologii. Dlatego problemy badawcze skupiały się na (i) charakterystyce wymiarów i determinantów dobrobytu społecznego zbudowanego na kategorii potrzeb społecznych. Tekst jest też (ii) próbą odpowiedzi na pytanie w jakim zakresie instytucje państwa dobrobytu wpływają na poziom – oryginalnie zdefiniowanego – dobrobytu społecznego. W pracy tej poprzez uszczegółowienie podejścia socjologii dobrobytu i określenie ramy teoretycznej dobrobytu społecznego i jego przeciwieństwa, zaproponowałem nową perspektywę badawczą, skupiającą się także na szeroko pojętej opiece społecznej, uwzględniając potrzeby zarówno materialne, jak i niematerialne. W tekście analizuję także wpływ systemów społeczno-gospodarczych na dobrobyt społeczny. Rzeczona perspektywa badawcza, łącząca kompleksowo podejścia psychologiczne i ekonomiczne z socjologicznym, stanowi również odpowiedź na brak istniejących całościowych (syntetycznych) ujęć problematyki dobrobytu w naukach społecznych.

[3] Baranowski, M., Cichocki, P., McKinley, J. (2023). Social welfare in the light of topic modelling. *Sociology Compass*, 17(8), e13086. <https://doi.org/10.1111/soc4.13086>

W tym tekście, będącym jednym z efektów zrealizowanego przeze mnie grantu *Dobrobyt społeczny w świetle analizy modelowania tematycznego: badanie wstępne* finansowanego w ramach NCN Miniatura, wraz z Piotrem Cichockim i Jimem McKinley analizujemy rosnącą liczbę badań na temat dobrobytu społecznego. Badania te są następstwem globalnych wyzwań stojących przed systemami państw dobrobytu, szczególnie w odpowiedzi na rozwijającą się globalną gospodarkę oraz jej kryzysy i spowolnienia. Złożoność i różnorodność tych badań, połączona z olbrzymią ich liczbą, utrudnia zrozumienie całościowego obrazu dobrobytu społecznego i jego przeciwieństwa. Główne pytania badawcze, które postawiliśmy w omawianej pracy, dotyczą następujących kwestii. (i) Jakie główne tematy badawcze są poruszane w literaturze dotyczącej dobrobytu społecznego? (ii) Jak owe tematy badawcze zmieniały się w czasie, szczególnie w kontekście globalnych wyzwań związanych z dobrobytem społecznym? (iii) Jakie występują związki pomiędzy różnymi podejściami badawczymi, np. polityką społeczną, ekonomią dobrobytu czy ekologią?

W tym badaniu zastosowaliśmy technikę modelowania tematów (algorytm LDA) do analizy ponad 10.000 publikacji dotyczących dobrobytu społecznego, opublikowanych w latach 2000-2020, co pozwoliło na identyfikację 12 głównych obszarów tematycznych w tej dziedzinie. Dzięki zastosowaniu nowoczesnych i innowacyjnych narzędzi, takich jak przetwarzanie języka naturalnego (NLP) i modelowanie tematów, artykuł dostarcza nowatorskiego i kompleksowego spojrzenia na ewolucję badań nad dobrobytem społecznym w latach 2000-2020.

Oryginalność tego artykułu polega na zastosowaniu algorytmu LDA do analizy literatury naukowej z zakresu szeroko rozumianego dobrobytu, co jest podejściem nowym i nieczęsto stosowanym w naukach społecznych. Dzięki temu byliśmy w stanie opracować kompleksowy przegląd literatury, który charakteryzuje zmiany i nowe kierunki w badaniach nad dobrobytem społecznym. Przegląd, który wykracza znacząco poza wąskie ramy ekonomii dobrobytu czy pracy socjalnej. Praca ta wypełnia lukę w istniejącej literaturze, oferując innowacyjne narzędzie do analizy złożonego i szeroko zakrojonego pola badań nad fenomenem dobrobytu społecznego. Wyróżnione obszary tematyczne potwierdzają różnorodność badań nad dobrobytem społecznym (zarówno w kontekście podejść teoretycznych, jak i korelatów samego zjawiska) oraz ich niesprowadzalność do wyłącznie obszaru instytucjonalnego zabezpieczenia

społecznego. Uzyskane wyniki wskazują także, iż wraz z upływem czasu sama polityka społeczna stała się obszarem bardzo złożonym i dynamicznie rozwijającym się, co implikuje potrzebę dalszych badań z wykorzystaniem zaawansowanych metod analizy danych.

— *Postawy społeczne wobec państwa dobrobytu i dochodu podstawowego* —

[4] Baranowski, M., Jabkowski, P. (2019). Basic income attitudes and welfare regimes: A comparative case study based on the survey results from selected European countries. *Studia Socjologiczne*, 2(233), 37-60. <https://doi.org/10.24425/sts.2019.126139>

W następnym opracowaniu, wraz z Piotrem Jabkowskim, skoncentrowaliśmy się na badaniu postaw obywateli czterech europejskich krajów: Niemiec, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii i Polski wobec bezwarunkowego dochodu podstawowego (BDP). Wybór tych państw był nieprzypadkowy, gdyż reprezentują one odmienne modele państw dobrobytu (kolejno: konserwatywny, liberalny, śródziemnomorski i postsocjalistyczny). Nie został uwzględniony model socjaldemokratyczny z powodu niskiej liczebności próby badawczej krajów skandynawskich. BDP jest bardzo ambitną społeczno-polityczną propozycją modelu finansów publicznych, a w praktyce bezwarunkowego świadczenia pieniężnego, które postrzegane jest jako alternatywa dla dotychczasowych, warunkowych rozwiązań instytucji państwa dobrobytu. Celem naszego badania była próba odpowiedzi na pytanie, czy różnice w postawach wobec BDP wynikają z odmiennych reżimów dobrobytu, poziomu świadczeń socjalnych, czy też świadomości społecznej na temat samego programu BDP.

Problem badawczy postawiony w artykule był związany z oceną wpływu typologii reżimów dobrobytu na poparcie (lub jego brak) dla BDP. Przyjęliśmy trzy główne hipotezy badawcze. Po pierwsze, założyliśmy, że poparcie dla BDP będzie różnić się w zależności od reżimu dobrobytu – na przykład, w liberalnym modelu opieki społecznej poparcie to będzie niższe w porównaniu do innych reżimów. Po drugie, uznaliśmy, że poziom świadczeń socjalnych w danym kraju również wpłynie na stopień poparcia dla BDP, niezależnie od formalnego reżimu dobrobytu. Trzecia hipoteza dotyczyła świadomości obywateli na temat BDP – osoby lepiej zaznajomione z koncepcją dochodu podstawowego będą wykazywać większe poparcie dla tego programu.

Nowatorstwo naszego artykułu polega na połączeniu analizy typologii reżimów dobrobytu z badaniem postaw wobec BDP. Wykorzystaliśmy dane z badań sondażowych przeprowadzonych przez firmę Dalia Research w 28 krajach Unii Europejskiej, koncentrując się na czterech państwach, które reprezentują różne modele reżimów dobrobytu. W analizie statystycznej zastosowano test post-hoc z korektą Bonferroniego oraz regresję logistyczną, co umożliwiło ocenę międzykrajowych różnic w poparciu BDP oraz wpływu świadomości na poparcie wewnątrz poszczególnych krajów.

Wyniki badania nie potwierdziły istotnego wpływu typu reżimu dobrobytu ani poziomu świadczeń socjalnych na postawy wobec BDP. Najważniejszym czynnikiem w naszych analizach okazała się świadomość społeczna, tzn. osoby zaznajomione z koncepcją BDP były bardziej skłonne do jej poparcia. Artykuł wnosi nowe spojrzenie na złożone relacje między strukturami polityki społecznej a społecznymi postawami wobec innowacyjnych rozwiązań politycznych nakierowanych na instytucjonalne wdrażanie programów dobrobytu społecznego, takich jak BDP. W naszym badaniu potwierdziliśmy także, jak niezwykle ważna jest polityka informacyjna dotycząca BDP w kontekście poszukania społecznego poparcia dla jej wdrożenia

(podobne wnioski formułowano w analizach uzasadniających odrzucenie BDP w szwajcarskim referendum z 5 czerwca 2016 roku).

[5] Baranowski, M., Jabkowski, P. (2021). Basic income in Europe: A cross-national analysis based on the European Social Survey Round 8. *Economics & Sociology*, 14(2), 167-183. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2021/14-2/9>

Kolejny artykuł napisany wspólnie z Piotrem Jabkowskim dotyczy także BDP w kontekście dobrobytu społecznego. W tym badaniu skupiliśmy się jednak na analizie poziomu poparcia dla tego ambitnego programu w 22 krajach europejskich, opierając się na unikatowych danych z Europejskiego Sondażu Społecznego 8 (*ESS Round 8*) z 2016 roku. Unikatowych, gdyż pochodzących ze specjalnego modułu *Welfare Attitudes in a Changing Europe*, w którym po raz pierwszy w historii ESS zadano pytanie na temat BDP. Głównym problemem badawczym artykułu było zbadanie, jakie czynniki społeczno-ekonomiczne i demograficzne wpływają na poparcie BDP, a także jakie są różnice w tym poparciu między regionami Europy oraz między różnymi klasami społecznymi (te ostatnie zostały zoperacjonalizowane za pomocą *European Socio-Economic Classification, ESeC*).

Oryginalność tego artykułu polega na szeroko zakrojonej analizie porównawczej, która nie tylko identyfikuje różnice w poziomie poparcia BDP w różnych krajach, ale także bada, w jaki sposób różne zmienne społeczno-ekonomiczne, takie jak pozycja klasowa, poglądy polityczne, wiek i płeć, moderują to poparcie. Postawiliśmy dwie główne hipotezy: pierwsza zakładała, że poparcie dla BDP różni się w zależności od regionu Europy, przy czym wyższe poparcie występuje w mniej rozwiniętych gospodarczo krajach Europy Środkowo-Wschodniej, a niższe w krajach Europy Północnej i Zachodniej. Druga hipoteza zakładała, że im wyższa pozycja społeczno-ekonomiczna jednostki, tym niższe jej poparcie dla BDP.

Wyniki badania potwierdziły obie hipotezy. Poparcie BDP jest rzeczywiście wyższe w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, takich jak Litwa, Węgry czy Polska, a niższe w bogatszych krajach Europy Północnej, takich jak Norwegia i Szwecja. Również na poziomie indywidualnym stwierdzono, że osoby o niższej pozycji społecznej, w tym osoby pracujące na niestabilnych stanowiskach, są bardziej skłonne do poparcia BDP niż osoby z „wyższych” klas społecznych, które mają bardziej stabilne i dobrze płatne zatrudnienie.

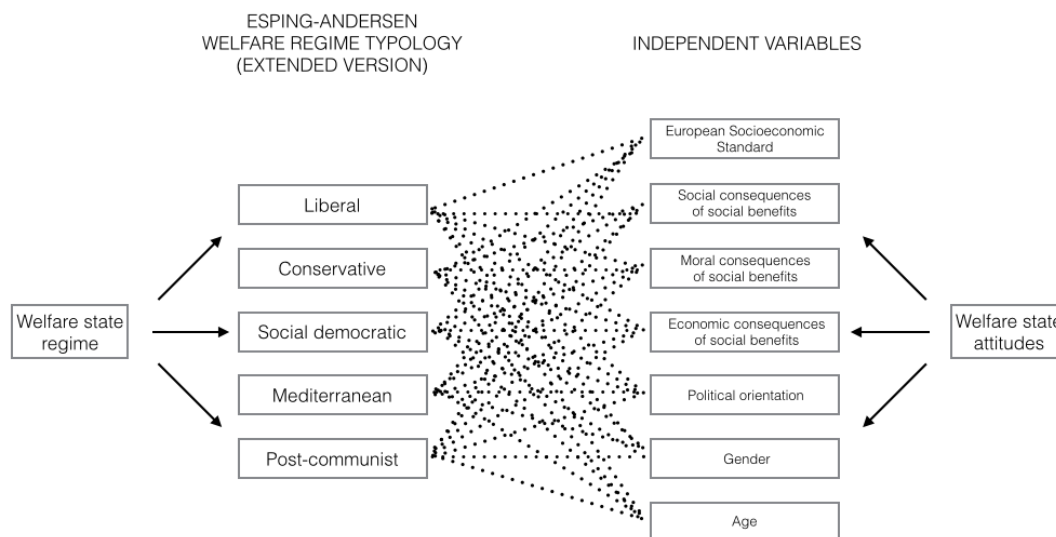
Artykuł rozwija wiedzę na temat dobrobytu społecznego, pokazując, że postawy wobec BDP są silnie uzależnione od pozycji społeczno-ekonomicznej jednostki (C. Wrighta Millsa „osobiste troski”) oraz kontekstu regionalnego (Millsa „publiczne problemy”). Wskazuje również na znaczenie politycznych i społecznych różnic między regionami Europy, które wpływają na sposób postrzegania rozwiązań polityki społecznej, takich jak dochód podstawowy. Poparcie BDP w dużej mierze zależy od tego, jak postrzegane są następstwa systemu opieki społecznej – osoby, które postrzegają świadczenia społeczne jako skuteczne narzędzie walki z ubóstwem, częściej popierają BDP, podczas gdy osoby, które widzą w nich moralne i ekonomiczne zagrożenia, są bardziej sceptyczne.

Konkludując, w mojej ocenie ten artykuł stanowi ważny wkład w socjologiczne badania nad dobrobytem i polityką społeczną, szczególnie w kontekście zmieniających się warunków gospodarczych i wyzwania związanych z przyszłością państwa dobrobytu w Europie. Dodatkowo, wyniki przeprowadzonych analiz wypełniają lukę w wiedzy na temat czynników sprzyjających i osłabiających społeczne poparcie dla BDP. W kontekście badań nad samym dobrobytem społecznym, artykuł wnosi istotny wkład w prezentację nowatorskiego podejścia

do badania poparcia dla innowacyjnych rozwiązań polityki społecznej w Europie. Analiza ta pozwala na lepsze zrozumienie, jak reżimy dobrobytu i poziom świadomości społecznej wpływają na percepcję BDP, co może mieć znaczące implikacje dla przyszłych reform społecznych.

[6] Baranowski, M., Jabkowski, P. (2022). How many worlds of welfare state attitudes are there? European experiences in a comparative perspective of cross-national survey research. *Economics & Sociology*, 15(1), 160-177. <https://doi.org/10.14254/2071-789x.2022/15-1/10>

Trzeci tekst, będący rezultatem współpracy z Piotrem Jabkowskim, podejmuje badanie ilości modeli państw dobrobytu, opartych na postawach opinii publicznej wobec tych rozwiązań. Co niezwykle istotne, w tym artykule wykorzystaliśmy wypracowany wcześniej przeze mnie (por. [2]) model koncepcyjny, przekształcający rozszerzoną typologię reżimów państw dobrobytu Espinga-Andersena na społeczne postawy wobec tych systemów (por. Schemat 3).

Schemat 3. Koncepcyjny związek między modelami państw dobrobytu a postawami wobec państwa dobrobytu
Źródło: [2]: 12.

Problematyka badawcza poruszona w tym artykule dotyczy zrozumienia i wyjaśnienia różnorodności postaw wobec typów reżimów dobrobytu, zaproponowanych przez Gøstę Espinga-Andersena. Kluczowym zagadnieniem było to, czy klasyczna typologia Espinga-Andersena z 1990 roku, która wyróżnia trzy modele (liberalny, konserwatywny i socjaldemokratyczny), jest wystarczająca do charakterystyki istniejących rozwiązań w tym zakresie w Europie, czy też potrzebne są dodatkowe kategorie, takie jak reżimy śródziemnomorski i postsocjalistyczny (por. Rymsza, 2014: 46).

Oryginalność tego badania polegała na wykorzystaniu najnowszych danych z Europejskiego Sondażu Społecznego (*ESS Round 8*, 2016) do weryfikacji, czy postawy wobec państwa dobrobytu różnią się znacząco w obrębie tych pięciu modeli. Zaproponowaliśmy rozszerzenie typologii Esping-Andersena poprzez uwzględnienie reżimu śródziemnomorskiego oraz postsocjalistycznego, które w ujęciu duńskiego socjologa nie były traktowane jako odrębne kategorie. Badanie weryfikowało hipotezę o istnieniu pięciu odrębnych „światów” postaw

wobec państwa dobrobytu w Europie, co stanowi wyzwanie dla tradycyjnego podziału na trzy typy.

Pod względem metodologicznym, w artykule korzystaliśmy z analizy danych z 22 krajów europejskich, co pozwoliło na zbadanie, w jaki sposób indywidualne czynniki, takie jak status społeczno-ekonomiczny, orientacja polityczna czy postrzeganie skutków transferów socjalnych, wpływają na postawy wobec państwa dobrobytu. Wyniki modelowania wielopoziomowego potwierdziły, że istnieją znaczące różnice między postawami w różnych regionach Europy, co uzasadnia potrzebę rewizji klasycznej typologii reżimów dobrobytu Espinga-Andersena.

Badania nad dobrobytem społecznym w tym artykule koncentrują się na analizie postaw wobec roli państwa w redystrybucji zasobów (ang. *welfare attitudes*) oraz na zrozumieniu, jak te postawy są kształtowane przez kontekst polityczny i ekonomiczny w poszczególnych krajach. W tym tekście podkreśliśmy, że różnorodność postaw wobec rozwiązań dotyczących dobrobytu ma istotne implikacje dla formułowania polityk społecznych, zwłaszcza w kontekście europejskim, gdzie różnice kulturowe i historyczne odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu opinii publicznej na temat roli państwa w zapewnianiu dobrobytu społecznego.

— *Konsumpcja i degrowth: wyzwania ekologiczne a dobrobyt* —

[7] Baranowski, M., Kopnina, H. (2022). Socially responsible consumption: Between social welfare and degrowth. *Economics & Sociology*, 15(3), 319-335. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2022/15-3/18>

Inspiracją do napisania tego artykułu z uznaną badaczką środowiska, Helen Kopniną, była chęć osadzenia problematyki dobrobytu społecznego w szerszym kontekście kryzysu ekologicznego oraz zjawiska konsumpcji. W tekście skoncentrowaliśmy się na zbadaniu zjawiska społecznie odpowiedzialnej konsumpcji (ang. *Socially Responsible Consumption, SRC*) w perspektywie dobrobytu społecznego oraz idei *degrowth*, czyli redukcji konsumpcji jako odpowiedzi na kryzys ekologiczny. Postawiliśmy w tym artykule dwa główne pytania badawcze. Pierwsze dotyczyło tego, czy *SRC* może przyczynić się do realizacji podstaw społeczeństwa opartego na *degrowth*. Drugie zaś tego, czy *SRC* wpisuje się w krytykę paradygmatu wzrostu gospodarczego. Problemy badawcze dotyczyły zatem oceny, w jaki sposób konsumpcja – będąca kluczowym elementem współczesnego kapitalizmu – może być dostosowana do wymogów ekologicznych i społecznych.

Nowatorstwo artykułu polega na zastosowaniu rozszerzonego modelu *AGIL* Talcotta Parsonsa, który określiłem jako *AGIL+DE*, do analizy relacji między *SRC* a dobrobytem społecznym w kontekście *degrowth*. Oznacza to, że dodaliśmy do klasycznego schematu Parsonsa dwa nowe elementy: zależność od środowiska naturalnego (*Dependency, D*) oraz ekspansję technologii (*Expansion, E*). Dzięki temu podejściu możliwe jest bardziej kompleksowe zrozumienie, jak współczesne społeczeństwa mogą zachować trwałość poprzez zmianę wzorców konsumpcji. W artykule wprowadzone zostało także pojęcie dobrobytu uwarunkowanego środowiskiem naturalnym (ang. *nature-based social welfare, N-BSW*), które rozszerza tradycyjne rozumienie dobrobytu społecznego o konieczność respektowania granic ekologicznych planety (pojęcie to zaproponowałem po raz pierwszy w tekście (11), a następnie (13) zob. Sekcja 4.5.1).

Omawiana praca rozwija wiedzę na temat dobrobytu społecznego poprzez połączenie teorii socjologicznych z ideami zrównoważonego rozwoju i *degrowth*. Wraz z Helen Kopniną

argumentujemy, że zmiany w konsumpcji, takie jak wprowadzenie bardziej świadomego i odpowiedzialnego podejścia do nabywania dóbr, mogą stanowić pierwszy krok w kierunku bardziej radykalnych zmian prowadzących do społeczeństwa opartego na *degrowth*. Kluczowym wkładem w rozwój socjologicznego rozumienia dobrobytu jest propozycja mierzenia wpływu konsumpcji na środowisko za pomocą „nowych” wskaźników, takich jak generowanie odpadów komunalnych. Wyniki badań sugerują, że zrównoważona konsumpcja może być mostem łączącym konwencjonalne systemy społeczne z przyszłymi modelami opartymi na ograniczeniu wzrostu gospodarczego i bardziej sprawiedliwej dystrybucji zasobów.

Podsumowując, artykuł dostarcza innowacyjnej analizy wpływu konsumpcji na dobrobyt społeczny i środowisko, proponując nowe podejścia teoretyczne i empiryczne, które mogą pomóc w przejściu od społeczeństwa konsumpcyjnego do modelu bardziej zrównoważonego i odpowiedzialnego ekologicznie.

[8] Smith, T. S. J., Baranowski, M., Schmid, B. (2021). Intentional degrowth and its unintended consequences: Uneven journeys towards post-growth transformations. *Ecological Economics*, 190, 107215. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107215>

W tym artykule, wraz z Thomasem Smithem i Benediktem Schmidem, podejmujemy temat intencjonalności *degrowth* (tj. celowego zmniejszania wzrostu gospodarczego) oraz analizujemy niezamierzone konsekwencje tego procesu. Zasadniczym problemem badawczym jest zatem kwestia, w jaki sposób planowanie i intencjonalność mogą być postrzegane w kontekście *degrowth* oraz jakie wyzwania i ograniczenia wynikają z takiego podejścia. W tekście badamy również napięcia między teorią a praktyką *degrowth* oraz wskazujemy na pojawiające się wyzwania związane z planowaniem transformacji społeczno-ekologicznych. Nowatorstwo artykułu, na co zwrócili uwagę recenzenci *Ecological Economics*, polega na krytycznym podejściu do powszechnie akceptowanego w literaturze przedmiotu pojęcia intencjonalności w kontekście *degrowth*. Dlatego w tym tekście zwracamy uwagę na to, że mówienie o *degrowth* jako o procesie (celowo) planowanym i kontrolowanym może być mylące i potencjalnie kontrproduktywne. Argumentujemy, zgodnie z dynamicznie rozumianymi naukami społecznymi (por. Sztompka, 2005), że społeczne zmiany są złożonymi i często nieprzewidywalnymi procesami, w których znaczącą rolę odgrywają niepewność oraz emergencja, czyli spontaniczne wyłanianie się nowych zjawisk. Zamiast skupiać się na intencjonalności, zaproponowaliśmy podejście oparte na *degrowth practice* i *degrowth strategy*, które bardziej kompleksowo uwzględniają nieprzewidywalność oraz wieloaspektowość społecznych transformacji.

Publikacja ta rozwija wiedzę na temat dobrobytu społecznego w ujęciu socjologicznym, podkreślając znaczenie praktyk społecznych i teorii praktyk w procesie *degrowth*. Zamiast traktować *degrowth* jako jednolity, planowany proces, zwróciliśmy uwagę na konieczność adaptacji do realnych warunków społeczno-gospodarczych, które nie zawsze podlegają zamierzonej społecznej kontroli. Wprowadziliśmy pojęcia takie, jak podwójna władza (ang. *dual power*) oraz *degrowth practice*, które zakładają, że transformacje w kierunku *degrowth* muszą opierać się na wielopoziomowej strategii łączącej oddolne działania z przemyślaną interwencją polityczną.

W tym opracowaniu wskazaliśmy również na potrzebę dalszej integracji teorii socjologicznych z ekonomią ekologiczną w celu lepszego zrozumienia transformacji postwzrostowych. Nasze

badanie podkreśla, że procesy społeczne i ekologiczne są ze sobą nierozzerwalnie związane i że planowanie *degrowth* powinno uwzględniać różnorodne interesy (także polityczno-gospodarcze) i praktyki społeczne. W artykule tym rozwinęliśmy socjologiczne rozumienie dobrobytu, podkreślając potrzebę reorientacji społecznych norm i praktyk w celu stworzenia bardziej zrównoważonych modeli życia.

Podsumowując, artykuł ten krytycznie analizuje pojęcie intencjonalności w kontekście *degrowth*, proponując bardziej realistyczne podejście do społecznych transformacji, które uwzględniają nieprzewidywalność i złożoność procesów społecznych. W ten sposób nasze badanie wnosi istotny wkład w rozwój wiedzy na temat społecznych i ekologicznych przemian oraz dobrobytu społecznego w erze postwzrostu. To badanie jest także przykładem, podobnie jak wcześniejszy tekst, udanej współpracy międzynarodowej między naukowcami z różnych dyscyplin.

— *Nowe technologie a dobrobyt społeczny i kultura partycypacyjna* —

[9] Baranowski, M. (2021a). The sharing economy: Social welfare in a technologically networked economy. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 41(1), 20-30. <https://doi.org/10.1177/02704676211010723>

Następne dwa artykuły miały na celu zastosowanie koncepcji dobrobytu społecznego do analizy obszaru nowych technologii i ich zastosowania w społeczeństwie. W pierwszym z nich podjąłem badanie zjawiska gospodarki współdzielenia (ang. *sharing economy*), określanej nieprecyzyjnie jako ekonomia współdzielenia, w kontekście usieciowionej technologicznie gospodarki (ang. *Technologically Networked Economy, TNE*) oraz jej wpływu na dobrobyt społeczny. Główny problem badawczy postawiony w artykule dotyczy oceny tego, czy gospodarka współdzielenia, reprezentowana m.in. przez firmę Uber, rzeczywiście przyczynia się do poprawy dobrobytu społecznego uczestników tej formy działalności gospodarczej, czy też w praktyce powiela tradycyjne kapitalistyczne modele eksploatacji pracowników.

W mojej ocenie oryginalność artykułu polega na wprowadzeniu koncepcji technologicznie usieciowionej gospodarki (*TNE*) jako elementu szerszego modelu rzeczywistości sieciowej, co umożliwia spojrzenie na dobrobyt społeczny z nowej, cyfrowej perspektywy. Dodatkowo, dokonałem rozróżnienia pomiędzy praktykami współdzielenia *sensu stricto*, gdzie uczestnicy dzielą się zasobami na zasadach zaufania i współpracy, a praktykami *sensu largo*, gdzie w praktyce chodzi o wynajem szeroko rozumianych zasobów za pieniądze, co bardziej przypomina praktyki i rozwiązania charakteryzujące rynek kapitalistyczny. Przykład Ubera, który omawiam szczegółowo, pokazuje, że w wielu przypadkach innowacyjne technologie nie prowadzą do radykalnych zmian w warunkach pracy, a jedynie powielają znane z tradycyjnej gospodarki problemy, takie jak prekaryzacja zatrudnienia i nierówności społeczne.

W tej publikacji rozwijam wiedzę na temat dobrobytu społecznego, podkreślając napięcia pomiędzy deklarowaną emancypacyjną siłą nowych technologii a rzeczywistością, w której platformy takie jak Uber wprowadzają nowoczesne mechanizmy wyzysku. Stwierdziłem również, że zamiast przynosić korzyści społeczne, takie platformy często prowadzą do jeszcze większej kontroli nad pracownikami, którzy mimo pozornej elastyczności pracy są poddani ścisłej kontroli algorytmów i narażeni na ryzyka ekonomiczne. W tekście podkreśliłem, że firmy takie jak Uber unikają regulacji prawnych, twierdząc, że są jedynie dostawcami

technologii, a nie usługodawcami, co prowadzi do dalszej destabilizacji rynków pracy i pogłębiania się nierówności społecznych (będących komponentem *welfare scarcity*).

Natomiast sformułowane konkluzje dotyczą tego, że choć gospodarka współdzielenia ma potencjał przyczyniania się do poprawy dobrobytu społecznego, w rzeczywistości (przykład Ubera) przekształca się w nową formę kapitalistycznej eksploatacji, gdzie zyski są maksymalizowane kosztem pracowników. Pomimo potencjalnych korzyści wynikających z innowacji technologicznych, realne zmiany w kierunku bardziej sprawiedliwego społeczeństwa są wciąż wyzwaniem przyszłości.

Celem tego badania było poszerzenie socjologicznego wkładu do dyskusji na temat wpływu nowych technologii na dobrobyt społeczny, oferując zarazem krytyczne spojrzenie na zjawisko gospodarki współdzielenia oraz ukazując potrzebę bardziej zrównoważonego i etycznego podejścia do rozwoju technologicznego.

[10] Baranowski, M. (2021b). Understanding new media and participatory culture: Well-being or ill-being? *Rivista di Studi sulla Sostenibilità*, 2, 351-370. <https://doi.org/10.3280/RISS2021-002023>

Niniejszy tekst, powiązany tematycznie z poprzednim, skupia się na analizie nowej kultury partycypacyjnej w kontekście wpływu nowych mediów na dobrostan psychologiczny i jego przeciwieństwo – złobyt (ang. *ill-being*). Główne pytanie badawcze postawione w artykule dotyczy tego, w jaki sposób wzory partycypacji zapośredniczone przez nowe media wpływają na dobrostan psychologiczny jednostek oraz czy te wzory przyczyniają się do wzrostu dobrobytu społecznego.

Innowacyjność naukowa tego badania polega na zastosowaniu kategorii filozoficzno-politycznych, takich jak redystrybucja i uznanie, do analizy nowych mediów i kultury partycypacyjnej. Dokonałem redefinicji tych pojęć, aby móc analizować, w jaki sposób nowe media, jako część technologicznie usieciowionego społeczeństwa, przyczyniają się do kształtowania wzorców partycypacji, które mogą wpływać na dobrostan lub złostan jednostek. W artykule odniosłem się do licznych teoretycznych podejść, w tym koncepcji redystrybucji i uznania Nancy Fraser, aby pokazać, że nowe media mogą przyczyniać się zarówno do wzrostu dobrostanu, jak i do pogłębienia nierówności i izolacji społecznej.

Zauważyłem także, że nowe media mają potencjał do wzmacniania aktywności społecznej i zwiększania zaangażowania obywatelskiego, co może przekładać się potencjalnie na wyższy poziom dobrostanu psychologicznego. Jednocześnie zwróciłem uwagę na paradoksalny aspekt nowej kultury partycypacyjnej, w której zamiast inkluzji społecznej i wzrostu dobrostanu, możemy obserwować nowe formy wykluczenia, związane z brakiem dostępu do technologii oraz różnicami w kompetencjach cyfrowych, warunkujących sposoby korzystania z nich.

Poprzez wskazanie złożoności relacji między nowymi mediami a partycypacją społeczną, rozszerzyłem obszar stosowania autorskiego podejścia do dobrobytu społecznego, modyfikując w pewnym stopniu stan wiedzy w tym obszarze. Dodatkowo, dowodziłem, że dobrostan psychologiczny jednostek jest silnie związany z uznaniem społecznym i redystrybucją zasobów, a te z kolei mogą być wzmacniane lub osłabiane przez nowe technologie. Przywołałem także przykład zróżnicowanych konsekwencji korzystania z nowych mediów, podkreślając, że ich wpływ na jednostki i społeczeństwo zależy od wielu czynników, w tym dostępu do technologii oraz poziomu zaangażowania społecznego.

Podsumowując, artykuł przedstawia kompleksowe spojrzenie na nowe media i kulturę partycypacyjną w kontekście dobrostanu jednostek, będącego składową mojej propozycji dobrobytu społecznego. Starałem się także wyartykułować fakt, że nowe media mogą zarówno wzmacniać dobrostan psychologiczny, jak i pogłębiać nierówności społeczne, co stawia przed socjologią nowe wyzwania w analizie społecznego dobrobytu (a zatem i dobrostanu) w erze nowych technologii cyfrowych. Jest to tym istotniejsze, że owe technologie stanowią już nieodłączny element składowy relacji społecznych w szerokim tego słowa znaczeniu.

— *Utowarowienie polityki społecznej i warunkowe welfare state a dobrobyt społeczny* —

[11] Baranowski, M. (2023). The illiberal turn in politics and ideology through the commodified social policy of the ‘Family 500+’ programme. *Forum for Social Economics*, 52(3), 270-281. <https://doi.org/10.1080/07360932.2022.2138936>

W kolejnym tekście dokonałem analizy przemian w polskiej polityce społecznej, które pojawiły się w wyniku wprowadzenia programu „Rodzina 500+” przez rząd Prawa i Sprawiedliwości (PiS). Główny problem badawczy postawiony w artykule dotyczy oceny roli tego programu w kontekście tzw. nieliberalnego zwrotu (ang. *illiberal turn*) w polityce oraz jego wpływu na struktury społeczne i gospodarcze w Polsce. W badaniu tym podejmuję próbę zrozumienia, w jaki sposób ten istotny program, będący jednocześnie symbolicznym elementem polityki społecznej PiS, przyczynił się do wzmocnienia neoliberalnych tendencji gospodarczych pod przykrywką populistycznej retoryki.

Uważam, że oryginalność artykułu polega na krytycznej analizie procesu utowarowienia (ang. *commodification*) polityki społecznej, który łączę z neoliberalnym podejściem do państwa dobrobytu. W tekście przedstawiam program „Rodzina 500+” jako narzędzie, które z jednej strony wzmacnia pozycję państwa w sferze politycznej, ale z drugiej strony prowadzi do dalszej komodyfikacji usług społecznych (ponieważ jest w istocie nieopodatkowanym świadczeniem pieniężnym). Program ten, choć w założeniu miał poprawić sytuację polskich rodzin, w rzeczywistości – moim zdaniem – nie rozwiązuje głębokich problemów strukturalnych, takich jak brak inwestycji w sektor mieszkalnictwa, służbę zdrowia, edukację czy transport publiczny. Co więcej, polityka rodzinna realizowana za pomocą tego świadczenia pieniężnego sprzyja rozwojowi nierówności społecznych, gdyż przenosi odpowiedzialność za dobrobyt społeczny z państwa na jednostki, które zmuszone są do korzystania z prywatnych usług, aby zaspokoić swoje podstawowe potrzeby.

W tym opracowaniu rozwijam wiedzę na temat dobrobytu społecznego, pokazując, że programy takie jak „Rodzina 500+” mogą mieć ukryte, niezamierzone skutki, które prowadzą do dalszej marginalizacji grup społecznych najbardziej narażonych na wykluczenie (*welfare scarcity*). Krytycznie odniosłem się także do samej retoryki Prawa i Sprawiedliwości, wskazując na sprzeczności pomiędzy populistycznymi obietnicami a rzeczywistością neoliberalnych reform. W artykule podkreślam, że chociaż program „Rodzina 500+” na pierwszy rzut oka wydaje się być krokiem w stronę wzmocnienia państwa dobrobytu, to w rzeczywistości umacnia on kapitalistyczny system rynkowy, który zmusza obywateli do konkurencji o ograniczone zasoby na wolnym rynku, bez wystarczającego wsparcia ze strony państwa.

W artykule opublikowanym w *Forum for Social Economics* zwróciłem również uwagę na polityczne skutki wprowadzenia programu „Rodzina 500+”, wskazując, że program ten

przyczynił się do zwycięstwa PiS w kolejnych wyborach oraz do umocnienia władzy partii poprzez wykorzystanie polityki społecznej jako narzędzia budowania lojalności wyborczej. Skonkludowałem, że „Rodzina 500+” jest przykładem tzw. pseudopolityki społecznej (ang. *pseudo-social welfare*), która, zamiast dążyć do odtowarowienia usług publicznych, pogłębia proces ich komodyfikacji, co prowadzi do dalszego rozwoju nierówności społecznych i ekonomicznych w Polsce.

Reasumując, artykuł dostarcza istotnych wniosków na temat roli polityki społecznej w kreowaniu i utrwalaniu tendencji neoliberalnych w Polsce, ukazując, jak populistyczna retoryka może maskować neoliberalne strategie gospodarcze, prowadzące do dalszej marginalizacji najsłabszych grup społecznych.

[12] Baranowski, M. (2024). Redefining the concept of disability in the United Kingdom's conditional welfare state: Welfare scarcity approach. *Capital & Class*, 1-18. <https://doi.org/10.1177/03098168241269152>

Następny tekst – bazujący na zaproponowanej koncepcji *welfare scarcity* – dotyczy systemu *welfare state* i koncentruje się na analizie redefinicji pojęcia niepełnosprawności w systemach polityki społecznej Wielkiej Brytanii, w szczególności w kontekście neoliberalnych przekształceń państwa opiekuńczego. Głównym celem badawczym artykułu jest wyjaśnienie, w jaki sposób redefinicja pojęcia niepełnosprawności wpłynęła na ograniczenie praw społecznych osób z niepełnosprawnościami, co określiłem – w nawiązaniu do wcześniejszych swoich tekstów – jako element szerszej tendencji „antyspołecznej polityki społecznej”. Podjąłem się analizy tych zmian w ramach koncepcji niedoboru/braku dobrobytu społecznego (*welfare scarcity*), która rozszerza pojęcie ograniczenia państwa opiekuńczego o badanie praktyk i mechanizmów prowadzących do redukcji świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Nowatorstwo mojego podejścia polega na wprowadzeniu kategorii niedoboru/braku dobrobytu jako narzędzia teoretycznego, które umożliwia zrozumienie, w jaki sposób neoliberalne państwa, w tym przypadku Wielka Brytania, systematycznie ograniczają prawa socjalne, w tym świadczenia dla osób z niepełnosprawnościami. Uzasadniam w omawianej pracy, że programy takie jak *Employment and Support Allowance (ESA)* wprowadzają wysoką warunkowość świadczeń, co zmusza osoby z niepełnosprawnościami do spełniania wygórowanych wymogów rynku pracy, często bez uwzględnienia ich realnych możliwości zdrowotnych. Te zmiany, moim zdaniem, prowadzą do marginalizacji tej szczególnej grupy społecznej (określanej przez Guya Standinga jako cicha/milcząca mniejszość), czyniąc ją bardziej podatną na wykluczenie społeczne i ekonomiczne.

W tym artykule, za pomocą koncepcji przeciwieństwa dobrobytu społecznego, uwypukliłem fakt, że polityka społeczna Wielkiej Brytanii coraz bardziej przekształca się w narzędzie dyscyplinowania obywateli, zamiast realizować cele państwa dobrobytu. W miejsce wsparcia osób najbardziej potrzebujących, system brytyjski zmusza ich do dostosowania się do reguł neoliberalnego rynku pracy, co prowadzi do pogorszenia dobrostanu psychicznego i fizycznego tych osób. W szczególności zwróciłem uwagę na „lingwistyczną” manipulację – zmianę języka w przepisach prawnych, która ukrywa rzeczywiste intencje polityki społecznej państwa. Modyfikacje te, na pierwszy rzut oka całkiem niegroźne, jak np. zamiana słowa „zasiłki” na „świadczenia”, okazały się kluczowe przy zaostrzaniu warunków świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami. A dodatkowo, zostały one „wzmocnione” wprowadzeniem ocen

zdolności do pracy opartych na – jak argumentowałem w oparciu o materiały prasowe i naukowe – kontrowersyjnych testach komputerowych.

To badanie wnosi istotny wkład do socjologii dobrobytu, proponując nową ramę analityczną do zrozumienia skutków neoliberalnych reform. Koncepcja niedoboru dobrobytu pozwala na lepsze zrozumienie, w jaki sposób współczesne państwa opiekuńcze, zamiast zapewniać ochronę społeczną, przyczyniają się do pogłębiania nierówności poprzez narzucanie surowych kryteriów dostępu do świadczeń. Podkreśliłem również, że osoby z niepełnosprawnościami stają się ofiarami tych procesów, co prowadzi do ich dalszej marginalizacji w społeczeństwie. Dlatego też tekst ten stanowi krytyczną analizę polityki społecznej Wielkiej Brytanii, pokazując, jak neoliberalne reformy prowadzą do ograniczenia praw socjalnych i wzrostu nierówności społecznych, szczególnie w kontekście osób z niepełnosprawnościami, czyli jednej z najsłabszych grup społecznych.

——— *Utowarowienie edukacji a nierówności socjoekonomiczne i dobrobyt społeczny* ———

[13] Baranowski, M. (2020). A contribution to the critique of worthless education: Between critical pedagogy and welfare sociology. *Globalisation, Societies and Education*, 18(4), 391-405. <https://doi.org/10.1080/14767724.2020.1732195>

Przedostatni artykuł z cyklu powiązanych tematycznie publikacji koncentruje się na analizie procesu utowarowienia edukacji, przede wszystkim w kontekście neoliberalnych przemian, które zainicjowane zostały w latach 80. XX wieku. Główny problem badawczy dotyczy pytania, jak zmiany w sferze edukacji, związane z przekształceniem jej w towar, wpływają na społeczne nierówności oraz jakie są konsekwencje tych procesów dla jednostek i społeczeństwa jako całości. W celu sformułowania odpowiedzi na tak postawiony problem zaproponowałem pojęcie bezwartościowej/byłe-jakiej edukacji (ang. *worthless education*), które pozwala zrozumieć, w jaki sposób komodyfikacja edukacji zniekształca jej pierwotną funkcję i przyczynia się do pogłębiania nierówności społecznych i ograniczania szans życiowych.

Oryginalność artykułu polega na połączeniu krytycznej pedagogiki z autorską propozycją socjologii dobrobytu w analizie współczesnych problemów edukacji. Wykorzystałem do tego celu marksowską koncepcję komodyfikacji oraz cztery mechanizmy reprodukcji nierówności społecznych opisane przez Görana Therborna: dystansowanie, eksploatacja, hierarchizacja oraz wykluczenie. Utrzymuję w tekście, że utowarowienie edukacji prowadzi do redukcji jej wartości do poziomu li tylko wymiany rynkowej, co oznacza, że edukacja przestaje pełnić swoją pierwotną rolę wspierania krytycznego myślenia i rozwoju obywatelskiego, stając się jedynie narzędziem zdobywania kwalifikacji potrzebnych na rynku pracy.

W artykule przyglądam się dobrobytowi społecznemu w ujęciu socjologicznym, zwracając uwagę na konsekwencje utowarowienia edukacji, takie jak pogłębianie się nierówności społecznych oraz ograniczenie dostępu do wysokiej jakości edukacji dla osób z „niższych” klas społecznych. Podkreślam także, że proces ten nie tylko reprodukuje istniejące nierówności, ale również utrwała je na wielu poziomach – od edukacji podstawowej po uczelnie wyższe. Byle-jaka edukacja jest zatem formą edukacji, która nie spełnia swoich funkcji społecznych i obywatelskich, a jedynie przygotowuje jednostki do funkcjonowania w ramach neoliberalnego rynku pracy, bez rozwijania ich krytycznego myślenia czy zaangażowania społecznego.

W tym opracowaniu wprowadziłem również pojęcie dualnego systemu edukacji, który dzieli się na edukację „dobrą” (wysokiej jakości) i „złą” (utowarowioną, nastawioną wyłącznie na

wymogi kapitalistycznego rynku). W tym kontekście starałem się wyartykułować, że neoliberalne reformy edukacyjne promują idee przedsiębiorczości i konsumpcjonizmu, co prowadzi do upadku wartości krytycznej refleksji nad rzeczywistością społeczną. Argumentowałem, że edukacja, zamiast być narzędziem emancypacji, staje się elementem neoliberalnej inżynierii społecznej, która osłabia demokratyczne wartości i wzmacnia istniejącą strukturę władzy.

Artykuł ten stanowi istotny wkład w krytyczną analizę współczesnych przemian edukacyjnych. Zastosowanie koncepcji bezwartościowej/byle-jakiej edukacji pozwoliło na głębsze zrozumienie mechanizmów reprodukcji nierówności społecznych oraz wskazało na potrzebę rewizji systemu edukacji w kierunku bardziej egalitarnym i sprzyjającym rozwojowi obywatelskiemu. Analiza ta była możliwa wyłącznie dzięki wypracowanej wcześniej koncepcji dobrobytu społecznego i jego przeciwieństwa.

— *Polityka energetyczna i dobrobyt społeczny w Europie Środkowej w kontekście wojny w Ukrainie* —

[14] Baranowski, M. (2024). Forces of energy welfare in Central Europe: The Russian war in Ukraine as a game changer. *Hungarian Geographical Bulletin*, 73(1), 89-101. <https://doi.org/10.15201/hungeobull.73.1.6>

W ostatnim tekście prezentowanego osiągnięcia naukowego analizuje wpływ wojny rosyjsko-ukraińskiej na systemy energetyczne i dobrobyt społeczny w krajach Grupy Wyszehradzkiej (V4). Głównym problemem badawczym artykułu jest analiza, w jaki sposób zależność tych państw od rosyjskich surowców energetycznych wpływa na ich politykę energetyczną, postawy społeczne wobec wojny oraz przyszłość transformacji energetycznej w kontekście Europejskiego Zielonego Ładu (ang. *European Green Deal, EGD*).

Oryginalność artykułu polega na połączeniu analizy potrzeb energetycznych z badaniami nad dobrobytem społecznym, co pozwala na zrozumienie złożonych relacji między bezpieczeństwem energetycznym, dobrobytem społecznym i polityką zagraniczną. W tym badaniu rama teoretyczna dobrobytu społecznego posłużyła do przeglądu problematyki polityk energetycznych oraz stosunków międzynarodowych w kontekście rosyjskiej wojny w Ukrainie. Wykorzystałem pojęcie dobrobytu energetycznego (ang. *energy welfare*), które odnosi się do zdolności państwa do zapewnienia stabilnych dostaw energii, co ma kluczowy wpływ na jakość życia obywateli. Argumentowałem, że polityka energetyczna krajów V4, w dużej mierze oparta na importowanych surowcach z Rosji, nie tylko determinuje ich reakcje na konflikt zbrojny, ale także kształtuje ich strategie transformacji energetycznej (w niektórych przypadkach wbrew agendzie Unii Europejskiej).

Artykuł rozwija wiedzę na temat dobrobytu społecznego w kontekście transformacji energetycznej, szczególnie w warunkach kryzysu geopolitycznego. Podkreśliłem w nim, że rosyjska wojna w Ukrainie stała się katalizatorem zmiany w podejściu do polityki energetycznej w Europie, zmuszając kraje V4 do przemyślenia swojej zależności od rosyjskich węglowodorów i przyspieszenia przejścia na odnawialne źródła energii. W artykule zidentyfikowałem różnice w podejściach poszczególnych krajów V4. Polska i Czechy bardziej zdecydowanie wspierają sankcje wobec Rosji i działania Unii Europejskiej na rzecz solidarności z Ukrainą, podczas gdy Węgry i Słowacja wykazują większą ostrożność ze względu na swoją silną zależność od rosyjskiego gazu i rosyjskiej ropy.

W artykule starałem się podkreślić, że transformacja energetyczna, mimo iż jest kluczowa dla osiągnięcia celów Europejskiego Zielonego Ładu, wiąże się z wieloma wyzwaniami społecznymi i gospodarczymi, w tym z rosnącymi kosztami energii, które mogą zwiększać ubóstwo energetyczne i prowadzić do niepokoju społecznego. Przykłady krajów V4 pokazują, że transformacja musi być sprawiedliwa i opierać się na politykach, które łączą ekologiczne cele z zapewnieniem powszechnego dostępu do energii po przystępnych cenach. Uważam, że omawiana praca wnosi istotny wkład do obszaru socjologii dobrobytu, wyjaśniając, w jaki sposób kwestie energetyczne wpływają na politykę i dobrostan indywidualny w czasach kryzysu. Wojna w Ukrainie, jak starałem się pokazać, jest momentem przełomowym, który może przyspieszyć zmiany w kierunku bardziej zrównoważonej i odpornej energetycznie Europy, jednak osiągnięcie tego celu wymagać będzie odpowiednich działań politycznych oraz solidarnej współpracy międzynarodowej.

4.3.1. Główne uogólnione wnioski badawcze

Zaproponowanie i rozwinięcie koncepcji dobrobytu społecznego

Po pierwsze, choć w naukach społecznych od dawna używane jest pojęcie dobrobytu społecznego, którego znaczenie postrzegane jest jako istotne (Kendall, 1961), to nie podlega dyskusji, że wiążą się z nim poważne trudności koncepcyjne (Arrow, 1950; Midgley, 1997; Stern & Axinn, 2018). Na przykład, T. H. Marshall (1961: 292) zwracał uwagę w kontekście rozwiązań francuskich i niemieckich na fakt, że „koncepcji dobrobytu społecznego jako ostatecznego celu towarzyszy ruch na rzecz integracji systemów ochrony przed ryzykami społecznymi”. Pojęcie dobrobytu rozpatrywane było zatem poprzez pryzmat państwa dobrobytu, które brytyjski socjolog określał jako politykę społeczną państwa dobrobytu (ang. *the social policy of the Welfare State*). To utożsamianie dobrobytu społecznego z instytucjami państwa dobrobytu jest powszechne również współcześnie (Abramovitz, 2023; Greve, 2019; Moon, 2019; Scruggs & Ramalho Tafoya, 2022). Gdy dodamy do powyższych ustaleń krytyczne dyskusje wewnątrz różnych dyscyplin podejmujących problematykę dobrobytu (Burroughs & Rindfleisch, 2012; Feduzi & Runde, 2011; Greve, 2008; Jordan, 2008; Kasza, 2002), to okaże się, że mamy do czynienia z istnym – użycie sformułowania Paula Feyerabenda – anarchizmem metodologicznym. W tym wypadku ów nieład jest raczej przeszkodą, niż ułatwieniem w postępie badań nad dobrobytem społecznym i ukonstytuowaniem solidnych fundamentów dla socjologii dobrobytu. W trzech artykułach wyżej opisanego cyklu ([1], [2], [3]) **opracowałem ramę teoretyczną socjologicznie ujmowanego dobrobytu społecznego, która twórczo inkorporuje doświadczenia różnych nauk społecznych podejmujących tę skomplikowaną problematykę badawczą.** Jednocześnie, zaproponowane rozumienie *welfare* i jego przeciwieństwa nie stoi w sprzeczności z badaniem instytucji państwa dobrobytu, a wręcz

poszerza jego zakres o możliwości systematycznego włączenia (i) kwestii *welfare scarcity* oraz (ii) subiektywnych korelatów omawianego zjawiska.

Analiza postaw społecznych wobec bezwarunkowego dochodu podstawowego i reżimów państw dobrobytu

Po drugie, w trzech publikacjach ([4], [5], [6]) podjąłem wraz z Piotrem Jabkowskim analizę postaw społecznych wobec bezwarunkowego dochodu podstawowego oraz reżimów państw dobrobytu. Ponieważ BDP jest – jak zaznaczył liberalny *The Economist* (2018) – świadczeniem uniwersalnym, które „usuwa piętno »bycia na zasiłku« i wszelkie kwestie związane z oceną i warunkowością, które są tak źle obsługiwane w obecnym systemie”, to bezpośrednio wpływa na dobrobyt społeczny w pełnym, tj. obejmujący również dobrostan psychiczny, sensie. Uzyskane wyniki wykazały, że poparcie dla BDP nie jest determinowane jedynie poprzez typ reżimu dobrobytu czy poziom świadczeń społecznych. Kluczowym czynnikiem, jak pokazały badania oparte na danych sondażowych, okazała się świadomość społeczna na temat tego programu oraz indywidualna pozycja społeczno-ekonomiczna. Respondenci o niższym statusie społecznym i mieszkańcy krajów o niższym poziomie rozwoju gospodarczego częściej wyrażali poparcie dla BDP. Jeśli chodzi o artykuł [6], to wpisuje się on w szerszą dyskusję na temat modeli państw dobrobytu, proponując rozszerzoną (i sparafrazowaną na postawy społeczne wobec dobrobytu) typologię (por. [2]: 12), która polemizuje z „klasyczną” propozycją Espinga-Andersena. **Zastosowanie autorskiego modelu koncepcyjnego pozwoliło na porównanie pięciu światów kapitalistycznego państwa dobrobytu i pogłębioną analizę różnorodności opinii publicznej w Europie, zwracając uwagę na kontekst regionalny w badaniach nad dobrobytem społecznym.**

Badania związku między konsumpcją, dobrobytem społecznym a propozycją degrowth

Po trzecie, na podstawie badań nad społecznie odpowiedzialną konsumpcją w kontekście dobrobytu społecznego oraz propozycji *degrowth*, sformułowałem wraz z naukowcami z innych dyscyplin (por. [7], [8]) wnioski dotyczące kluczowej roli zmiany wzorców konsumpcji dla transformacji w kierunku zrównoważonego społeczeństwa. **Zaproponowałem rozszerzenie (i) koncepcji dobrobytu społecznego o komponenty środowiska naturalnego (moja propozycja koncepcji dobrobytu społecznego uwarunkowanego środowiskiem naturalnym – *nature-based social welfare*, por. (11) i (13) w części 4.5.1), jak również (ii) modelu AGIL Talcotta Parsonsa o aspekty środowiskowe i technologiczne.** Umożliwiło to zaawansowaną analizę wpływu konsumpcji na dobrobyt

społeczny i środowisko naturalne ([7]). Jednocześnie w tekście [8] zwróciliśmy uwagę na nieprzewidywalność procesów społecznych w kontekście planowania *degrowth*, co wymaga elastyczności i uwzględnienia emergentnych zjawisk w praktykach społecznych. Uzasadniliśmy, że intencjonalne dążenie do *degrowth* napotyka wyzwania związane z kompleksowością i nieprzewidywalnością procesów społecznych, co implikuje potrzebę strategii unifikujących oddolne działania z przemyślaną interwencją polityczną. Te dwie publikacje ([7] i [8]) stanowią również przykład potrzeby poszerzenia badań nad dobrobytem społecznym w ujęciu socjologii gospodarki o komponenty środowiskowe, które *notabene* są nierozzerwalne z kwestiami ekonomicznymi i społecznymi.

Wpływ nowych technologii na dobrobyt społeczny i kulturę partycypacyjną

Po czwarte, badając gospodarkę współdzielenia [9] oraz kulturę partycypacyjną w kontekście wpływu nowych mediów [10] na dobrobyt społeczny, **wyjaśniłem, że choć „nowe” technologie posiadają potencjał do powiększenia dobrobytu społecznego, w praktyce prowadzą do reprodukcji istniejących nierówności społecznych i nowych form wyzysku.** Te ostatnie zaś stanowią komponent *welfare scarcity*. Analiza platformy Uber unaoczniała, że innowacje technologiczne mogą przyczyniać się do pogłębiania prekaryzacji zatrudnienia i nierówności socjoekonomicznych, zamiast je ograniczać. W kontekście kultury partycypacyjnej zwróciłem uwagę na specyficzny dualizm polegający na tym, że nowe media mogą zarówno wzmacniać zaangażowanie społeczne i dobrostan psychologiczny, jak i przyczyniać się do złostanu poprzez m.in. wykluczenie cyfrowe czy utowarowienie interakcji społecznych. Podkreśliłem potrzebę krytycznego zaangażowania socjologii w analizy wpływu technologii na relacje społeczne i dobrobyt społeczny, uwzględniając różnice w dostępie do technologii oraz kompetencjach cyfrowych.

Krytyka komodyfikacji polityk społecznych i warunkowych welfare state oraz jej wpływ na dobrobyt społeczny

Po piąte, w badaniach nad neoliberalnymi przekształceniami polityk społecznych ([11], [12]), **wykazałem, że procesy komodyfikacji usług publicznych prowadzą do ograniczenia praw socjalnych i pogłębiania nierówności społecznych.** Program „Rodzina 500+” w Polsce oraz cięcia w świadczeniach dla osób z niepełnosprawnościami w Wielkiej Brytanii posłużyły jako przykłady polityk, które pod pozorem populistycznych i/lub aktywizujących obietnic umacniają neoliberalne tendencje społeczno-gospodarcze. Wyjaśniłem, że takie działania prowadzą do utowarowienia wsparcia społecznego, przymuszając jednostki do konkurencji

ze sobą na rynku i jednocześnie ograniczając dostęp do niezbędnych świadczeń. W efekcie tych zabiegów, zamiast powiększać dobrobyt społeczny, opisane polityki przyczyniają się do jego redukcji (*welfare scarcity*), szczególnie wśród najsłabszych grup społecznych, takich jak osoby z niepełnosprawnościami czy niezamożne i wielodzietne rodziny. Zastosowanie wcześniej sformułowanego podejścia „antyspołecznej polityki społecznej” pozwoliło na krytyczne spojrzenie na mechanizmy ograniczania praw socjalnych niezależnie od orientacji politycznej rządzących ugrupowań.

Wpływ utowarowienia edukacji na nierówności społeczne i dobrobyt

Po szóste ([13]), badając proces komodyfikacji edukacji, **zidentyfikowałem, w jaki sposób utowarowienie przyczynia się do powstania *byle-jakiej* edukacji i pogłębiania nierówności socjoekonomicznych.** Opierając się na koncepcjach krytycznej pedagogiki oraz teorii reprodukcji nierówności społecznych Görana Therborna, wykazałem, że neoliberalne reformy edukacyjne prowadzą do redukcji wartości wykształcenia do wymiaru li tylko rynkowego. W konsekwencji, system taki osłabia funkcje krytyczne i obywatelskie edukacji, konserwując istniejące struktury władzy i ograniczając możliwości awansu społecznego dla osób z nieuprzywilejowanych klas społecznych. W rezultacie, edukacja przestaje być narzędziem emancypacji ogółu społeczeństwa, przekształcając się w składową neoliberalnej inżynierii społecznej, co negatywnie wpływa na dobrobyt społeczny szerokich mas ludzkich.

Wpływ wojny w Ukrainie na politykę energetyczną i dobrobyt społeczny w Europie Środkowej

Po siódme ([14]), podejmując tematykę wpływu rosyjskiej wojny w Ukrainie na politykę energetyczną krajów Grupy Wyszehradzkiej, przebadalem wpływ zależności rosyjskich surowców energetycznych na dobrobyt społeczny i postawy polityczne w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. **Pokazałem, w jaki sposób wojna w Ukrainie stała się katalizatorem zmian w podejściu do bezpieczeństwa energetycznego, przyspieszając – potencjalnie – transformację energetyczną w kierunku odnawialnych źródeł energii.** Argumentowałem, że integracja polityki energetycznej z celami dobrobytu społecznego stanowi kluczowy element osiągnięcia trwałego i sprawiedliwego rozwoju w regionie. Zwróciłem uwagę na konieczność opracowania strategii politycznych uwzględniających zarówno wymiary ekologiczne, jak i społeczne, by transformacja energetyczna mogła przyczynić się do poprawy dobrobytu społecznego, a nie pogłębiania nierówności socjoekonomicznych.

4.4. Wkład w rozwój nauk socjologicznych

Scharakteryzowany wyżej cykl publikacji, poświęcony propozycji socjologii dobrobytu i jej zastosowania do badania poszczególnych obszarów życia społecznego, ukazał w jaki sposób złożone interakcje między czynnikami gospodarczymi, politycznymi, technologicznymi i środowiskowymi wpływają na dobrobyt (lub jego przeciwieństwo) jednostek i grup społecznych, a także jak różnorodne podejścia socjologiczne mogą poszerzać nasze rozumienie wyzwań współczesnych społeczeństw (takich jak nierówności, reformy polityk publicznych, kryzysy ekologiczne czy transformacje społeczno-gospodarcze lub technologiczne). Jest to niezwykle doniosły wpływ w kontekście rozwoju nauk socjologicznych, gdyż – jak zauważył C. Wright Mills w *Wyobraźni socjologicznej* – „ludzie zwykle nie definiują swych trosk w kategoriach zmiany historycznej i sprzeczności instytucjonalnej. Zwykle nie wiążą dobrobytu, jakim się cieszą, z wielkimi wznosami i upadkami społeczeństw, w których żyją. Rzadko świadomi głębokiego związku między wzorami ich własnego życia a biegiem historii świata, zwykli ludzie nie wiedzą zazwyczaj, co oznacza ten związek dla typów ludzkich, jakimi się stają, oraz dla typów tworzenia historii, w których mogliby uczestniczyć” (Mills, 2007: 50).

Uwypuklenie w badaniach socjologicznych owego „głębokiego związku” doprowadziło mnie do opracowania ramy teoretycznej dobrobytu społecznego (z jego przeciwieństwem oraz subiektywnymi korelatami), bazującej na materialnych i niematerialnych potrzebach ludzkich. Ta rama teoretyczna stanowi nie tylko oryginalne podejście będące wkładem w rozwój socjologii gospodarki (a także socjologii problemów społecznych), lecz stanowi podwaliny pod ukonstytuowanie socjologii dobrobytu, umożliwiającej konstruowanie badań i formułowanie problemów badawczych w odmienny sposób niż czyniły to dotychczas rozmaite dyscypliny i subdyscypliny społeczne.

Sama rama teoretyczna dobrobytu społecznego w proponowanym przeze mnie ujęciu jest też istotna w perspektywie rozwoju dyscypliny socjologicznej, gdyż „teoretyczne narzędzia uzasadniające [ów – *M.B.*] dobrobyt społeczny zostały utracone” (Hartley, 2022: 4437). Moja propozycja dobrobytu społecznego i jego braku, która zawiera składowe subiektywnego dobrostanu i złostanu, dokonuje uporządkowania teoretycznego pewnego chaosu terminologicznego. Chaos ten polega na tym, że badaczki i badacze posługują się dowolnie kluczowymi terminami dotyczącymi omawianego tu zjawiska. I tak na przykład, w literaturze możemy znaleźć wąsko rozumiany dobrobyt społeczny (sprowadzony do pomocy socjalnej, por. Gamson & Lasch, 1983; Rochefort, 1986) oraz pojęcia subiektywnego (ang. *subjective*) lub obiektywnego (ang. *objective*) dobrostanu (ang. *well-being*) (por. Allin, 2014; Büchs &

Koch, 2017). W innych pracach funkcjonują terminy takie, jak dobrostan narodowy (ang. *national wellbeing*) czy materialny (ang. *material wellbeing*) (por. Allin, 2014), czy po prostu synonimicznego używania *welfare* i *well-being* (Daly & Farley, 2011).

Za sprawą opracowanej ramy teoretycznej (por. Schemat 2) mogłem pokazać jak różne modele polityki społecznej oraz nowe technologie wpływają na dobrobyt społeczny, a także jak neoliberalne polityki mogą prowadzić do utowarowienia usług społecznych i marginalizacji niektórych grup w społeczeństwie. W szczególności, udało się zidentyfikować lukę badawczą w propozycji modeli państw dobrobytu Espinga-Andersena sprzed trzech dekad i zaproponować ich poszerzoną typologię w oparciu o dane z Europejskiego Sondażu Społecznego.

Dodatkowo, za sprawą studiów nad tytułowym zjawiskiem z perspektywy socjologii gospodarki i szeregu publikacji podsumowujących te badania udało się zaproponować i twórczo rozwinąć poszerzoną o komponent środowiskowy koncepcję dobrobyt społecznego. Została ona określona jako koncepcja dobrobytu społecznego uwarunkowanego środowiskiem naturalnym (ang. *nature-based social welfare*). Jest to istotny wkład w rozwój nauk socjologicznych zajmujących się dobrobytem społecznym, szczególnie w kontekście spostrzeżenia Phila Macnaghtena i Johna Urry’ego na temat wyraźnego zaniedbania społecznych wymiarów przyrody (Macnaghten & Urry, 2005: 13), a nawet na dychotomizację przyrody i społeczeństwa (2005: 17). To, z kolei, dało asumpt do rozwinięcia schematu analitycznego AGIL Talcotta Parsonsa o składowe środowiska naturalnego (*Dependency*) oraz w pełni wyodrębnionej technologii (*Expansion*). Pierwszy komentarz na ten temat pojawił się w publikacji [6]: 37, a rozwinięcie nastąpiło w [7]: 322-324 (por. Tabela 1).

Function	Subsystem	Media of Exchange
Adaptation	Economy	Money
Goal Attainment	Polity	Power
Integration	Community	Influence
Latent pattern maintenance	Cultural institutions	Value-commitments
Dependency	Natural environment	Ecosystem services
Expansion	Technology	Innovation

Tabela 1. Rozszerzona wersja Talcotta Parsownsa schematu AGIL
Źródło: [7]: 323.

Kolejnym wkładem w rozwój nauk socjologicznych jest zastosowanie modelowania tematycznego, opartego na algorytmie uczenia maszynowego LDA, do wyodrębnienia i analizy

obszarów dobrobytu społecznego. Choć modelowanie tematyczne jest używane od pewnego czasu w naukach społecznych, to – jak zauważyli Greener i Powell (2024: 318) – „podejście to jest bardzo nowe w kontekście polityki społecznej – w rzeczywistości możemy znaleźć zaledwie trzy inne artykuły podejmujące tę próbę (Baranowski et al., 2023; Goyal & Howlett, 2021; Gülzau, 2020)”. W wyniku zastosowania tej metody uczenia maszynowego udało się nam dokonać oryginalnego przeglądu badań na temat dobrobytu społecznego opublikowanych w latach 2000-2020, wyróżniając 12 dużych obszarów tematycznych oraz kilkadziesiąt mniejszych w ich obrębie. Jest to znaczący wkład w rozwój nauk socjologicznych oraz badań nad dobrobytem, gdyż byliśmy w stanie zmapować wielowymiarowość i interdyscyplinarność studiów nad *social welfare*, które – jak pokazaliśmy – wykraczają poza tradycyjne ramy polityki społecznej czy ekonomii dobrobytu. Dostarczona wiedza pozwala na bardziej szczegółowe zrozumienie struktury tematów oraz ich zmienności w czasie, co umożliwia bardziej zaawansowane badania (także porównawcze) fenomenu dobrobytu społecznego w różnych kontekstach geograficznych i w ramach odmiennych metodologii badawczych.

Amartya Sen zwracał uwagę w swoich pracach na źródła zniewolenia, które stanowią główną przeszkodę dla rozwoju. Zaliczył do nich: „ubóstwo oraz tyranie, skąpe możliwości gospodarowania oraz systematyczne społeczne represje, brak społecznych zabezpieczeń oraz nietolerancję czy nadmierne ingerencje państwa represyjnego” (Sen, 2002: 17-18). Mój cykl publikacji podejmuje je wszystkie, a ponadto zawiera jasno wyartykułowaną składową im poświęconą w obrębie ramy teoretycznej dobrobytu społecznego – *welfare scarcity*.

Zastosowanie tej składowej do analizy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Wielkiej Brytanii okazało się niezwykle heurystycznie płodne, gdyż pozwoliło scharakteryzować i wyjaśnić neoliberalny charakter zmian wobec tej części społeczeństwa w obrębie brytyjskiego państwa dobrobytu. Dodatkowo, zaproponowana koncepcja dobrobytu społecznego i jego przeciwieństwa stanowi ważny wkład w rozwój nauk socjologicznych, ponieważ pozwala bardziej wszechstronnie wyjaśnić zmiany (ograniczenia) w obrębie polityk społecznych niż koncepcja *welfare state retrenchment*. Ta ostatnia (por. Pierson 1994, 1996; Starke 2006, 2021) skupia się na konserwatywnej polityce partii prawicowych, podczas gdy zaproponowana przeze mnie rama teoretyczna dobrobytu społecznego i jego przeciwieństwa jest zakresowo szersza. Pozwoliło mi to w artykule [12] pokazać, że w przypadku brytyjskim redukcja wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami była przeprowadzana zarówno przez Partię Konserwatywną (prawicową/centroprawicową), jak i Partię Pracy (lewicową/centrolewicową).

Dodatkowo, zaprezentowany cykl artykułów przyczynił się do wymiernych skutków rozwoju wiedzy socjologicznej poprzez publikację i upowszechnienie informacji na temat

autorskiego podejścia do socjologii dobrobytu i wyników jej zastosowania w konkretnych badaniach. Przyczyniło się to również do uzyskania grantów badawczych Narodowego Centrum Nauki: (i) Miniatury 5 (*Dobrobyt społeczny w świetle analizy modelowania tematycznego: badanie wstępne*) oraz (ii) OPUS 26 (*Krajowe uwarunkowania transformacji energetycznej w perspektywie wielopoziomowej: doświadczenia i imaginaria Europy*). Pierwszy grant został już zakończony, a drugi – będący kontynuacją i rozszerzeniem pierwszego – jest w trakcie realizacji.

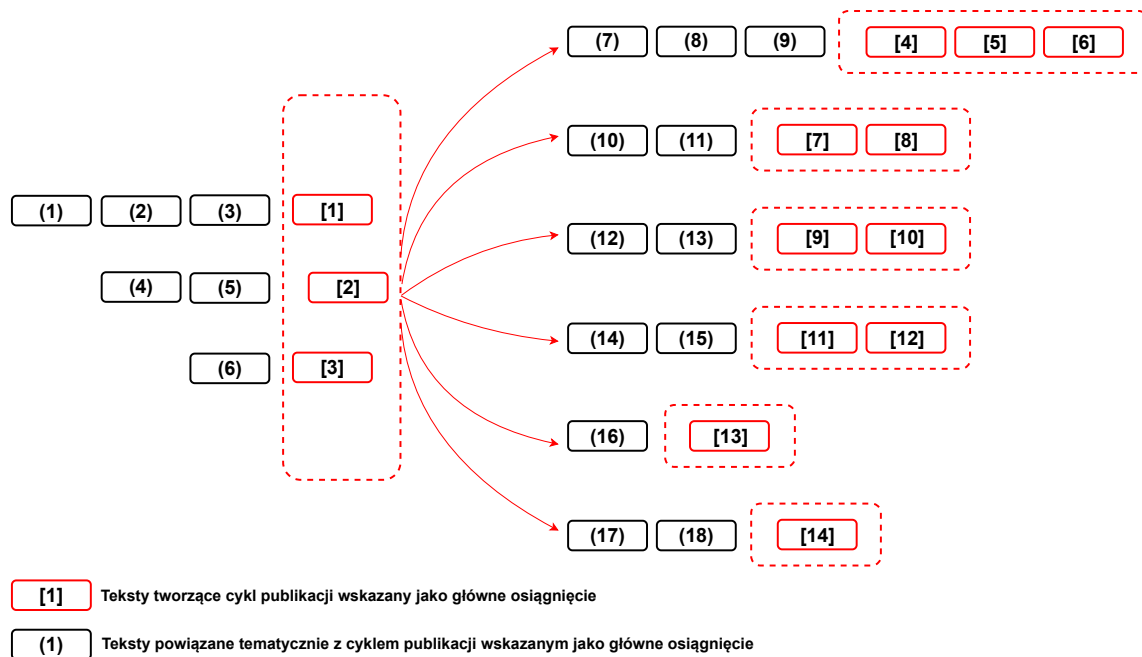
4.5. Pozostałe osiągnięcia naukowe w formie publikacji naukowych

Mój dorobek publikacyjny po uzyskaniu stopnia doktora w 2009 roku obejmuje 6 monografii naukowych (dwie opublikowane w wydawnictwach z poziomu II listy ministerialnej – Vandenhoeck & Ruprecht oraz Routledge, ich polskie odpowiedniki w Instytucie Wydawniczym Książka i Prasa oraz Wydawnictwie Scholar, jedną na podstawie doktoratu, a także jedną będącą pokłosiem badań kryzysu energetycznego), redakcję i współredakcję 3 monografii wieloautorskich oraz redakcję i współredakcję kilku numerów czasopism (*Człowiek i Społeczeństwo*, *Society Register* oraz *Przegląd Krytyczny* – jestem również redaktorem naczelnym dwóch ostatnich). Dodatkowo, opublikowałem 25 rozdziałów w monografiach wieloautorskich (5 w wydawnictwach zagranicznych, m.in. w Routledge, Springer czy Palgrave), ponad 60 artykułów w czasopismach naukowych oraz hasło (wraz z prof. Markiem Ziółkowskim) do prestiżowej *Elgar Encyclopedia of Environmental Sociology*.

4.5.1. Publikacje powiązane tematycznie z cyklem publikacji wskazanym jako główne osiągnięcie

Cyklu powiązanych tematycznie publikacji, wskazanych jako główne osiągnięcie naukowe, nie wyczerpuje mojego zainteresowania dobrobytem społecznym w ujęciu socjologicznym. W rzeczywistości wybrany i scharakteryzowany powyżej zestaw 14 artykułów poprzedzony był szeregiem badań i opracowań, które umożliwiły mi wypracowanie podstaw do konceptualizacji zjawiska dobrobytu społecznego, jego rozwinięcia (np. w ramach wyzwań energetycznych, technologicznych czy środowiskowych) oraz postawienia szeregu problemów badawczych, podjętych w artykułach empirycznych.

Poniższy schemat, w sposób graficzny, prezentuje powiązane tematycznie publikacje z cyklem artykułów wskazanym jako główne osiągnięcie naukowe.

Schemat 4. Organizacja publikacji powiązanych tematycznie z cyklem publikacji wskazanym jako główne osiągnięcie
Źródło: Opracowanie własne.

- (1) Baranowski, M. (2013). Towards the welfare state sociology. *Kultura i Edukacja*, 6(99), 135-148.
- (2) Baranowski, M. (2015). Wokół *welfare economics* Oskara Langego. *Nowa Krytyka*, 34, 39-50.
- (3) Baranowski, M. (2015). Uwarunkowania historyczne *welfare state*: między kapitalizmem a socjalizmem? *Chorzowskie Studia Polityczne*, 9, 141-155.
- (4) Baranowski, M. (2015). Oblicza socjoekonomicznych nierówności – procesy prekaryzacji pracy. W: A. Wołk & A. Potasińska (red.), *Nierówności społeczne we współczesnym świecie* (145-156). Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- (5) Baranowski, M. (2016). Wykluczeni i wyobcowani. Socjologia działania Alaina Touraine’a. *Sensus Historiae*, 22(1), 89-104.
- (6) Baranowski, M. (2022). Epistemological aspect of topic modelling in the social sciences: Latent Dirichlet Allocation. *Przegląd Krytyczny*, 4(1), 7-16.
- (7) Baranowski, M. (2016). Państwo opiekuńcze w czasach płynnej nowoczesności: wykluczenie ponad integracją. W: S. Czapnik & A. Kuształ (red.), *Płynna*

nowoczesność. Analiza krytyczna (115-128). Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

- (8) **Baranowski, M.** (2016). Bezpieczeństwo społeczne w perspektywie socjologicznej. *Chorzowskie Studia Polityczne*, 11, 31-41.
- (9) **Baranowski, M.** (2017). Dochód podstawowy. Radykalna reforma europejskich modeli welfare state czy utopijna mrzonka? *Sensus Historiae*, 29(4), 161-181.
- (10) **Baranowski, M.** (2019). Cywilizacja nierówności: teoretyczne i praktyczne granice rozwoju społeczeństwa. *Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne*, 62(2), 45-64. <https://doi.org/10.15804/athena.2019.62.03>
- (11) **Baranowski, M.** (2021). From 'political economy' to 'political sociology' of the climate catastrophe: Why the economy needs to be blown up to be born again? *Society Register*, 5(3), 7-16. <https://doi.org/10.14746/sr.2021.5.3.01>
- (12) **Baranowski, M. & Mroczkowska, D.** (2021). Algorithmic Automation of Leisure from a Sustainable Development Perspective. W: A. Lubowiecki-Vikuk, B. M. B. de Sousa, B. M. Đerčan, & W. Leal Filho (red.), *Handbook of Sustainable Development and Leisure Services* (21-38). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-59820-4_2
- (13) **Baranowski, M.** (2022). Nature-Based Social Welfare and Socially Responsible Consumption: Is Circular Economy a Viable Solution? W: J. Bhattacharyya (red.), *Dealing with Socially Responsible Consumers* (33-50). Singapore: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-981-19-4457-4_3
- (14) **Baranowski, M.** (2015). Etyka egoizmu a duch globalizacji. O antyspołecznych podstawach polityki społecznej. W: P. Żuk & P. Żuk (red.), *O kulturze strachu i przemyśle bezpieczeństwa* (115-124). Warszawa: Oficyna Naukowa.
- (15) **Baranowski, M.** (2015). Ruchy społeczne a instytucje welfare state. Komodyfikacja czy dekomodyfikacja kwestii społecznych? W: P. Żuk & P. Żuk (red.), *O kulturze protestu jako rdzeniu tradycji europejskiej* (179-190). Warszawa: Instytut Wydawniczy Książka i Prasa.
- (16) **Baranowski, M.** (2017). Education in times of uncertainty. Uncertainty in education. A critical approach. W: A. Odrowąż-Coates & S. Goswami (red.), *Symbolic violence in socio-educational contexts* (63-72). Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.
- (17) **Baranowski, M.** (2022). Dialectic of Russia's war in Ukraine: between geopolitics and energy welfare. *Society Register*, 6(3), 7-18. <https://doi.org/10.14746/sr.2022.6.3.01>

(18) Baranowski, M. (2023). The Paradox of two wars in Ukraine: Between Independence and the Social Welfare of Others. *World Affairs*, 186(1), 226-234.
<https://doi.org/10.1177/00438200221135190>

Publikacje dodatkowe powiązane tematycznie z artykułem [1] cyklu

Publikacje (1), (2) i (3), opublikowane w latach 2013-2015, stanowią wyniki eksploracji obszaru dobrobytu społecznego z perspektywy socjologii gospodarki, przede wszystkim w aspekcie instytucji państwa dobrobytu i ekonomii dobrobytu. W artykule (1) podjąłem próbę rekonstrukcji badań nad *welfare state* z perspektywy socjologicznej, łącząc dominujące narracje ekonomiczne i polityczne z kwestiami społecznymi. Starłem się w tym tekście wyartykułować tezę, że badania dotyczące państwa dobrobytu zbyt często koncentrują się na wąskich aspektach ekonomicznych lub politycznych, co prowadzi do istnego redukcjonizmu w analizie jego funkcji. Zasadniczym celem tego tekstu było poszerzenie dyskusji na temat *welfare state* poprzez zintegrowanie składowych socjologii (głównie socjologii gospodarki z aspektami kulturowymi i edukacyjnymi) oraz uwypuklenie ich znaczącej roli w procesie zrozumienia i wyjaśniania tego skomplikowanego zjawiska. Innymi słowy, chodziło o odwrócenie dominujących perspektyw badawczych w ramach studiów nad państwem dobrobytu.

W tekście (2) zająłem się analizą koncepcji ekonomii dobrobytu w dorobku Oskara Langego w świetle jego szerszych badań nad gospodarką socjalistyczną. Chodziło zatem o rekonstrukcję myśli Langego na temat ekonomii dobrobytu oraz ukazanie jej roli jako teoretycznego fundamentu do zrozumienia gospodarki socjalistycznej. Główny problem badawczy dotyczył próby połączenia zasad ekonomii dobrobytu, które powszechnie odnoszą się do wolnorynkowych gospodarek kapitalistycznych, z ideami socjalistycznych rozwiązań, zwłaszcza w kontekście efektywnej alokacji zasobów. To, co udało mi się zrobić, to – uważam – analiza poglądów Langego poprzez pryzmat współczesnej dyskusji na temat efektywności rynkowej i jej odniesienia do gospodarki socjalistycznej. Dodatkowo, dowodziłem, że Lange próbował połączyć koncepcje ekonomiczne związane z wolnym rynkiem z tymi, dotyczącymi gospodarki planowanej, by wypracować model racjonalnego socjalizmu.

W badaniu (3) przestudiowałem ewolucję państwa dobrobytu, kładąc nacisk na kontekst historyczny i jego odmienne formy w różnych krajach. Nadrzędnym celem testu było przedstawienie genezy i rozwoju instytucji *welfare state*, przede wszystkim w Niemczech i Wielkiej Brytanii, oraz analiza wpływu uwarunkowań historycznych i społeczno-politycznych na kształtowanie się tego reżimu dobrobytu. Oryginalność zastosowanego podejścia dotyczy

połączenia analizy historycznej z perspektywą porównawczą dwóch analizowanych krajów. W omawianym tekście dokonałem nie tylko charakterystyki rozwoju państwa dobrobytu w kontekście politycznym i ekonomicznym, ale nade wszystko wskazałem, że idee socjalne i polityczne impregnowały kształtowanie się różnych form opieki społecznej w Niemczech i Wielkiej Brytanii, tworząc podwaliny dla współczesnych systemów.

Publikacje dodatkowe powiązane tematycznie z artykułem [2] cyklu

W tekstach (4) i (5), zorientowanych na tematyce socjoekonomicznych nierówności oraz wykluczenia społecznego, skupiłem się na nieegalitarnym dostępie do zasobów, usług i możliwości, które wpływają na dobrobyt społeczny we współczesnych społeczeństwach. Artykuł (4) dotyczy analizy form nierówności społecznych, wynikających z procesów prekaryzacji pracy. Jego celem było przedstawienie wpływu przemian w obszarze siły roboczej (niestabilność zatrudnienia, niepewność ekonomiczna) na zróżnicowane formy socjoekonomicznych nierówności oraz warunki życia jednostek. Skupiłem się na zjawisku prekaryzacji jako ważnym czynniku destabilizacji społecznej, prowadzącej do pogłębiania nierówności oraz alienacji pracowników. Chciałem pokazać, w jaki sposób elastyczność zatrudnienia, outsourcing czy telepraca przyczyniają się do utraty stabilności i bezpieczeństwa socjalnego, co przekłada się na poczucie anomii i frustracji wśród pracowniczek i pracowników. Te ostatnie elementy zacząłem implicite utożsamiać z przeciwieństwem dobrobytu społecznego, które w tekście [2] określiłem jako *welfare scarcity* (zaś na poziomie indywidualnym złostanem).

W (5) skoncentrowałem się na badaniu teorii działania Alaina Touraine'a ze szczególnym naciskiem na kwestie wykluczenia i wyobcowania. Główny problem badawczy tego opracowania dotyczył próby zrozumienia w jaki sposób socjologia działania zaproponowana przez francuskiego socjologa, krytyczna wobec strukturalizmu i funkcjonalizmu, może być użyteczna do analizy procesów wykluczenia i alienacji społecznej. Starąłem się pokazać, że Touraine kładzie olbrzymi nacisk na aktywne działanie jednostek i grup społecznych, które dokonują przekształcenia społeczeństwa w procesie historycznym, co znajduje szczególne zastosowanie w badaniach ruchów społecznych. Dodatkowo, argumentowałem, że Touraine połączył elementy podejścia Karola Marksa i Maksa Webera, odrzucając jednocześnie ich zasadnicze założenia. Stąd, według mnie, francuski naukowiec oferuje nowatorską perspektywę badania relacji społecznych, które nie opierają się jedynie na funkcjonowaniu struktur, ale na dynamice konfliktów i ruchów społecznych.

Publikacja dodatkowa powiązana tematycznie z artykułem [3] cyklu

Z kolei, artykuł (6) to konceptualne przygotowanie do zastosowania w praktyce modelowania tematycznego do badania dobrobytu społecznego. Celem tego opracowania było omówienie epistemologicznych i metodologicznych wyzwań związanych z analizą dużych korpusów tekstowych przy pomocy Latent Dirichlet Allocation (LDA). Chodziło mi o zaproponowanie efektywnej metody automatycznej (maszynowej) analizy tekstów w naukach społecznych w sytuacji, gdy „klasyczne” metody przeglądu literatury stają się niewystarczające z powodu rosnącej liczby publikacji. Opisałem, w jaki sposób LDA może ułatwić eksplorację publikacji poprzez identyfikację ukrytych struktur semantycznych w dużych zbiorach danych tekstowych, jak w przypadku dobrobytu społecznego. Ten przegląd, wraz z artykułami napisanymi wspólnie z Piotrem Cichockim (por. Baranowski & Cichocki, 2021; Cichocki & Baranowski, 2024), umożliwił przeprowadzenie badań zaprezentowanych w pozycji [3].

Publikacje dodatkowe powiązane tematycznie z artykułami [4], [5] i [6] cyklu

Kolejne trzy opracowania (7), (8), (9) dotyczą problematyki państwa dobrobytu i programu dochodu podstawowego. W pierwszym z wymienionych, tj. (7), analizuję koncepcję państwa opiekuńczego w ujęciu płynnej nowoczesności Zygmunta Baumana. Celem tego tekstu było przedstawienie ewolucji i obecnego kryzysu *welfare state* oraz jego roli w warunkach nowoczesności, która charakteryzuje się brakiem stałych struktur społecznych. Podjęty problem badawczy dotyczył próby wyjaśnienia wpływu przemian społeczno-gospodarczych (takich jak przejście od społeczeństwa produkcyjnego do konsumpcyjnego) na funkcjonowanie i osłabienie państwa dobrobytu. Zwróciłem uwagę także na rolę etyki pracy i zmiany w jej postrzeganiu, które przyczyniły się do wykluczenia społecznego w nowoczesnych społeczeństwach. To pozwoliło na nowe spojrzenie na wykluczenie i nierówności społeczne, gdyż w moim odczytaniu Baumana, idee solidarności społecznej i równości, stanowiące podstawę państwa opiekuńczego, straciły na znaczeniu w konfrontacji z konsumpcjonizmem.

W (8) analizowałem różnice pomiędzy bezpieczeństwem społecznym a socjalnym, a także ich wpływ na grupy społeczne znajdujące się w sytuacji barku stabilności zatrudnienia. Interesowało mnie w szczególności, jak ów brak stabilności pracy moderuje relacje społeczne, prowadząc do wykluczenia i rosnącej polaryzacji społeczno-ekonomicznej. Pokazałem również, w jaki sposób neoliberalne reformy, takie jak demontaż państwa dobrobytu, prowadzą do wzrostu niepewności społecznej i kryzysu zaufania, co z kolei przekłada się na dalekosiężne konsekwencje wobec stabilności społecznej i politycznej.

Natomiast w (9) omówiłem koncepcję bezwarunkowego dochodu podstawowego w świetle reform europejskich państw dobrobytu. Przedstawiłem ideę dochodu podstawowego, wraz z argumentami za i przeciw jego wprowadzeniu, jako możliwego rozwiązania problemów związanych z istniejącymi instytucjami państwa dobrobytu. Główny problem badawczy dotyczył zbadania czy BDP może stanowić skuteczną i trwałą reformę *welfare state*, czy raczej pozostaje utopijną wizją nie mającą szans na wdrożenie ze względu na kwestie finansowe, etyczne i pragmatykę polityczną. W artykule tym połączyłem teoretyczną analizę BDP z praktycznymi studiami przypadków, takimi jak eksperymenty prowadzone w Finlandii i Holandii. Stwierdziłem, że chociaż w teorii BDP mógłby rozwiązać wiele problemów społecznych, to w praktyce wciąż napotyka liczne bariery ekonomiczne i polityczne, co niezwykle utrudnia jego pełnoskalowe wprowadzenie w życie.

Publikacje dodatkowe powiązane tematycznie z artykułami [7] i [8] cyklu

W artykułach (10) i (11) skupiłem się na kwestiach, kolejno, nierówności w kontekście globalizacji i neoliberalnych przemian gospodarczych, oraz krytycznego ujęcia podejść ekonomicznych do problemu zmian klimatycznych. Zamierzeniem tekstu (10) było wyartykułowanie, w jaki sposób współczesne systemy społeczno-gospodarcze przyczyniają się do pogłębiania nierówności oraz charakterystyka granic rozwoju społecznego w takich warunkach. Problem badawczy dotyczył wyjaśnienia w jaki sposób neoliberalna wizja gospodarki prowadzi do powstania i wzmacniania cywilizacji nierówności. Pojęcie „cywilizacji nierówności” zostało zaczerpnięte od Tadeusza Kowalika, który z kolei zapożyczył je od Josepha Schumpetera (por. (10): 47-48), a dotyczy ono rosnących dysproporcji dochodowo-majątkowych skutkujących marginalizacją szerokich grup społecznych. Omawiany artykuł podejmuje przede wszystkim kwestię rozwoju społecznego (także w kontekście procesów globalizacji) paradoksalnie „korespondującego” z rosnącymi nierównościami i niszczeniem środowiska naturalnego.

Natomiast publikacja (11) podejmuje otwarcie krytyczną analizę dominującego podejścia ekonomicznego do problemu zmian klimatycznych. Uzasadniam w tekście dlaczego przekształcenie perspektywy badań z ekonomii politycznej na socjologię polityczną jest konieczne, by sprostać wyzwaniom związanym z katastrofą klimatyczną. Główne pytanie badawcze dotyczy tego, w jaki sposób współczesne systemy gospodarcze oparte na neoliberalnej wersji kapitalizmu przyczyniają się do degradacji środowiska naturalnego i marginalizacji określonych grup społecznych. Zwróciłem uwagę na to, że współczesne podejścia, nawet w swoich progresywnych odmianach (jak np. nowoczesna teoria monetarna)

nie oferują rzeczywistych rozwiązań problemu zmian klimatycznych. Dzieje się tak dlatego, że w wielu przypadkach opierają się one na dyrektywie wzrostu gospodarczego i/lub eksploatacji zasobów naturalnych. Przesunięcie uwagi z tradycyjnej ekonomii na socjologię polityczną pozwala na bardziej kompleksowe zrozumienie społecznych i ekologicznych konsekwencji dominującego systemu gospodarczego.

Publikacje dodatkowe powiązane tematycznie z artykułami [9] i [10] cyklu

Dwa kolejne teksty (12) i (13) dotyczą powiązania dobrobytu społecznego z wymiarem technologicznym. Szczególnie opracowanie (13) jest istotne w ramach całości proponowanego osiągnięcia, gdyż stanowi rozwinięcie pomysłu dobrobytu społecznego uwarunkowanego środowiskiem naturalnym. Ten ostatni po raz pierwszy został zasygnalizowany przeze mnie w artykule (11), ale szerzej rozwinięty został w omawianym tu rozdziale.

W rozdziale napisanym wspólnie z Dorotą Mroczkowską (12) zainteresowaliśmy się analizą wpływu automatyzacji opartej na algorytmach na czas wolny w kontekście rozwoju zrównoważonego. Chodziło o zbadanie w jaki sposób technologie – szczególnie algorytmy – wpływają na subiektywne postrzeganie czasu wolnego i codzienne praktyki związane z jego wykorzystywaniem, a także jak te procesy mają się do idei zrównoważonego rozwoju. Chcieliśmy wyjaśnić rolę nowoczesnych technologii w transformacji zarówno struktury czasu wolnego, jak i jego jakości w rozwiniętych społeczeństwach kapitalistycznych (por. Fefebvre, 2012). Nasze wyniki sugerują, że algorytmiczna automatyzacja posiada istotny wpływ na postrzeganie dobrobytu społecznego, co wymusza konieczność krytycznych badań nad rosnącą zależnością jednostek od coraz popularniejszych technologii.

Tymczasem w rozdziale (13) zająłem się analizą dobrobytu społecznego uwarunkowanego środowiskiem naturalnym (*N-BSW*) oraz społecznie odpowiedzialnej konsumpcji w ramach gospodarki o obiegu zamkniętym (ang. *Circular Economy, CE*). Interesowało mnie czy społecznie odpowiedzialna konsumpcja przyczynia się do poprawy *N-BSW* oraz czy wpisuje się w założenia gospodarki o obiegu zamkniętym. Innymi słowy, starałem się odpowiedzieć na pytanie czy społecznie odpowiedzialna konsumpcja i *CE* wspierają rozwój zrównoważonego modelu społecznego, który uwzględnia zarazem potrzeby ludzkie (dobrobyt społeczny), jak i ochronę środowiska naturalnego. W tym tekście starałem się połączyć teorie społecznie odpowiedzialnej konsumpcji i gospodarki o obiegu zamkniętym z autorską propozycją *N-BSW*. Ta ostatnia zaś, co warto podkreślić, jest rezultatem ewoluowania mojego podejścia do dobrobytu społecznego ujmowanego z perspektywy socjologii gospodarki, czyli podejścia krytykującego założenia *homo oeconomicus* (por.

Morawski, 2001). W podsumowaniu podkreśliłem, że chociaż *CE* i społecznie odpowiedzialna konsumpcja stanowią krok w dobrym kierunku, to ich skuteczność jest niezwykle ograniczona w zapewnieniu trwałych zmian strukturalnych w ramach gospodarki kapitalistycznej.

Publikacje dodatkowe powiązane tematycznie z artykułami [11] i [12] cyklu

Opracowania (14) i (15) dotyczą antyspołecznej polityki społecznej i kwestii utowarowienia, które pozwoliły mi dopracować stanowisko „niedoboru dobrobytu” czy złobytu (*welfare scarcity*). W (14) rozpatrywałem wpływ globalizacji na zmiany w polityce społecznej, eksponując jej antyspołeczny charakter. Celem naukowym było zbadanie, w jaki sposób współczesne procesy globalizacyjne i związane z nimi polityki neoliberalne prowadzą do erozji tradycyjnych funkcji państwa dobrobytu, co skutkuje wzrostem niepewności i dezintegracji społecznej. Główną uwagę skupiłem na analizie przekształcania społeczeństw poprzez neoliberalny model polityki społecznej. Przekształcanie to przybiera formę osłabiania więzi społecznych i wdrażania rozwiązań, które zamiast wspierać integrację społeczną, promują podziały, nierówności i strach. Argumentowałem, że współczesne procesy globalizacyjne napędzane interesami korporacyjnymi sprzyjają wprowadzaniu – *sic!* – antyspołecznych polityk, które nie tylko nie rozwiązują palących problemów i kwestii społecznych, lecz je znacząco potęgują.

W kolejnej pracy, (15), zajmowałem się związkiem między ruchami społecznymi a instytucjami państwa dobrobytu, kładąc akcenty na procesach komodyfikacji i dekomodyfikacji kwestii społecznych. Tekst miał za zadanie przedstawienie wpływu ruchów społecznych na kształtowanie się i reformowanie instytucji *welfare state* oraz ukazanie, jak owe ruchy przyczyniły się do ochrony praw socjalnych w ramach kapitalistycznej gospodarki. Dodatkowo, chodziło mi o zrozumienie czy państwa dobrobytu są w stanie przeciwstawić się postępującym procesom utowarowienia siły roboczej i jak ruchy społeczne, w szczególności ruch robotniczy, mogą oddziaływać na te procesy. W konkluzjach rozdziału podkreśliłem, że ruchy społeczne były w przeszłości i nadal są naczelnymi aktorami w walce o utrzymanie i rozwój systemów państwa dobrobytu. Natomiast, procesy globalizacji i związane z nimi neoliberalne reformy zagrażają instytucjom *welfare state*, a ruchy społeczne (szczególnie te, promujące alternatywne modele rozwoju społecznego) stanowią realną przeciwwagę wobec tych destrukcyjnych dla rozwiązań polityki społecznej tendencji.

Publikacja dodatkowa powiązana tematycznie z artykułem [13] cyklu

Współczesne globalne przemiany gospodarcze o charakterze neoliberalnym posłużyły mi za kontekst w tekście (16) do analizy zmian w systemie edukacyjnym. Główne pytanie badawcze postawione w omawianym rozdziale dotyczyło tego, w jaki sposób neoliberalna polityka, charakteryzująca się postępującą prywatyzacją i komodyfikacją różnych sfer życia, w tym edukacji, przyczynia się do powstania nierówności społecznych i niepewności wśród obywaterek i obywateli. Moją intencją w tym opracowaniu było połączenie krytycznej analizy przemian systemu edukacyjnego z szerszymi przeobrażeniami społeczno-gospodarczymi, będącymi następstwami globalizacji i neoliberalizmu. Podkreśliłem, że edukacja zamiast niwelować nierówności społeczne, często je pogłębia, gdyż dostęp do wysokiej jakości kształcenia pozostaje zmonopolizowany przez uprzywilejowane grupy społeczne.

Publikacje dodatkowe powiązane tematycznie z artykułem [14] cyklu

Ostatnie dwa teksty, tj. (17) i (18), dotyczą rosyjskiej wojny w Ukrainie i jej konsekwencji dla dobrobytu energetycznego, będącego składową dobrobytu społecznego. W (17) badam wojnę w Ukrainie z perspektywy geopolitycznej i jej wpływu na dobrobyt społeczny, głównie w kontekście bezpieczeństwa energetycznego w Europie. Pokazałem, że ta wojna wpływa nie tylko na zaangażowane w nią bezpośrednio strony, ale także na warunki życia obywaterek i obywateli państw europejskich (w głównej mierze w odniesieniu do rosnących kosztów energii i zjawiska inflacji). Posłużyłem się badaniem sondażowym przeprowadzonym w dziesięciu europejskich krajach, by unaocznić, że obawy mieszkańców tych państw dotyczą rosnących kosztów życia spowodowanych konfliktem zbrojnym w Ukrainie. Ponadto, przebadane społeczeństwa można podzielić na dwa obozy: zwolenników szybkiego zakończenia wojny (obóz pokoju) oraz tych, którzy opowiadają się za wsparciem Ukrainy i nałożeniem sankcji na Rosję (obóz sprawiedliwości). Nowatorstwo artykułu polega na połączeniu analizy wojny z jej oddziaływaniem na dobrobyt społeczny, zwłaszcza w ramach kryzysu energetycznego. Wyeksponowałem tezę, że rosnące ceny energii wraz z inflacją mogą przyczynić się do społecznej presji na zakończenie wojny, co z kolei może odegrać priorytetowy wpływ na przyszłe decyzje polityczne w Europie.

W tekście (18), który kontynuuje wątek wcześniej opisanego artykułu, zwróciłem uwagę na dwa równoległe konflikty wywołane rosyjską agresją na Ukrainę. Oprócz bezpośrednich działań zbrojnych i ich przerażających konsekwencji, istnieje również konflikt na płaszczyźnie gospodarczej i politycznej. W tym ostatnim, natomiast, kluczową rolę odgrywa bezpieczeństwo energetyczne. Celem mojego opracowania było przedstawienie paradoksu polegającego na tym, że ewentualne zwycięstwo Ukrainy mogłoby mieć negatywne skutki dla dobrobytu

społecznego krajów europejskich z powodu (utrzymania) embarga na relatywnie tanie rosyjskie węglowodory i konieczność ich zastąpienia. Z drugiej strony, porażka Ukrainy mogłaby doprowadzić do stopniowego powrotu importu rosyjskich surowców energetycznych, co stabilizowałoby dostawy energii i umożliwiło realizację transformacji energetycznej w Europie. To dialektyczne napięcie zilustrowałem badaniami europejskiej opinii publicznej, w której wyodrębniają się dwa obozy polityczne, opisane także w artykule (17).

4.5.2. Pozostałe publikacje naukowe

Moje pozostałe publikacje naukowe, wymienione w *Wykazie osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny*, koncentrują się na kilku obszarach badawczych.

Jeden z nich dotyczy zjawiska utowarowienia w znaczeniu socjologiczno-ekonomicznym, który został konceptualnie opracowany i zastosowany do badania różnych sfer życia społecznego. Analiza tego obszaru realizowana była przez kilka ostatnich lat w ramach mojej współpracy z prof. Markiem Ziółkowskim i prof. Rafałem Drozdowskim i skutkowała szeregiem publikacji naukowych.

Drugie pole badawcze związane jest problematyką środowiska naturalnego i postaw społecznych wobec niego. W ramach współpracy naukowej z badaczkami i badaczami z różnych dyscyplin podejmowałem studia – które są wciąż kontynuowane – nad bioróżnorodnością, ekodemokracją oraz badaniem opinii publicznej na temat środowiska naturalnego i wzrostu gospodarczego. Do tego celu wykorzystujemy raporty i opracowania badawcze, dane makroekonomiczne oraz wyniki badań sondażowych.

Trzecim obszarem tematycznym jest technologia i jej wpływ na społeczeństwo. W ramach tego przedmiotu badań podejmowałem kwestie dotyczące nowych technologii informacyjno-telekomunikacyjnych, odpowiadających za zmiany w organizacji pracy, spędzaniu czasu wolnego, formach komunikacji czy mobilizacji politycznej. Najnowszą odsłoną tego wymiaru jest generatywna sztuczna inteligencja, zdolna do „produkowania” nowych treści w postaci zarówno tekstu, dźwięku, jak i obrazów czy filmów. Technologie te wywierają istotny wpływ relacje społeczne, a zatem także na socjologię i metody badawcze w niej stosowane. Te wymiary szeroko rozumianej technologii podejmowane są w moich tekstach.

Do nowo podejmowanych tematów badawczych, które wiążą się z trwającymi lub ukończonymi grantami, zaliczyć można transformację energetyczną (z naciskiem na

„sprawiedliwą” transformację), gospodarkę obiegu zamkniętego (i praktyki ją wspierające) czy kwestie szkolnictwa wyższego (z perspektywy zarówno jakości kształcenia, jak i wytworów publikacyjnych).

4.6. Udział w zrealizowanych krajowych i międzynarodowych projektach naukowo-badawczych

2024-2027	Kierownik projektu badawczego NCN OPUS-26: <i>Krajowe uwarunkowania transformacji energetycznej w perspektywie wielopoziomowej: doświadczeni i imaginaria Europy</i> (Nr rejestracyjny 2023/51/B/HS6/00418)
2021-2022	Kierownik projektu badawczego NCN Miniatura-5: <i>Dobrobyt społeczny w świetle analizy modelowania tematycznego: badania wstępne</i> (Nr rejestracyjny 2021/05/X/HS6/00067)
2021-2024	Kierownik (krajowy koordynator oraz krajowy menedżer projektu) polskiej części konsorcjum projektu Erasmus+ KA220-HED – <i>Cooperation partnerships in higher education: Enhancing Quality Teaching of Humanities and Social Sciences in Higher Education for 21+</i> (Nr rejestracyjny 2021-1-CZ01-KA220-HED-00031122)
2021-2024	Wykonawca projektu NCN Opus 19, kierowanego przez dr. hab. Piotra Matczaka: <i>Determinanty populistycznego sprzeciwu wobec polityki klimatycznej</i> (nr rejestracyjny 2020/37/B/HS6/02998)
2019-2022	Wykonawca projektu NCN Opus 16, kierowanego przez dr. hab. Piotra Jabkowskiego: <i>Zwierciadło europeizacji: skumulowane zbiory danych sondaży międzykrajowych jako narzędzie monitorowania trendów europejskiej opinii publicznej</i> (Nr rejestracyjny 2018/31/B/HS6/00403)
2010-2011	Wykonawca projektu PO KL 8.1.2: <i>Analiza skutków restrukturyzacji i modernizacji branż dla rynku pracy w Wielkopolsce</i> (Nr rejestracyjny POKL.08.01.02-30-055/10)
2009-2010	Wykonawca projektu PO KL 7.2.1: <i>Wykluczenie społeczne: diagnoza i mechanizmy przeciwdziałania w województwie wielkopolskim</i>

4.7. Udział w konferencjach naukowych

Przed uzyskaniem stopnia doktora

- 2008 **Międzynarodowa Konferencja Naukowa Młodszych Pracowników Naukowych: Refleksyjny aktor a zmiany społeczne i kulturowe** (29.10.2008, Warszawa)
Referat: Socjologia wiedzy Michela Foucaulta
- 2008 **The 38th World Congress of the International Institute of Sociology: Sociology looks at the twenty-first century: from local universalism to global contextualism** (26-30.06.2008, Budapeszt, Węgry)
Referat: Internal Diversities of Stakeholder Capitalism and Its Relation to Anglo-Saxon Form of Capitalism
- 2008 **8th International Academic Conference: State, Economy, Society** (26-27.05.2008, Kraków)
Referat: Krytyka systemu penitencjarnego z uwzględnieniem analizy warunków historycznych. Studium dyskursu Michela Foucaulta
- 2008 **Konferencja: Stosunki własności w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw** (15.05.2008; Poznań)
Referat: Stosunki własności siły roboczej w firmie reklamowej
- 2008 **Konferencja: Spór o społeczne znaczenie społecznych nierówności** (24-26.04.2008, Kołobrzeg)
Referat: Apropriacja szans życiowych w kapitalizmie informacyjnym
- 2007 **International Academic Conference: State, Economy, Society** (28-29.05.2007, Kraków)
Referat: Elementy zarządzania w japońskiej odmianie kapitalizmu azjatycko-kontynentalnego
- 2006 **6th International Academic Conference: State, Economy, Society** (28-29.05.2006, Kraków)
Referat: Zagadnienie modernizacji w ujęciu socjologii gospodarki
- 2005 **Cywilizacje azjatyckie na progu XXI wieku. Kultura – religia – polityka** (13-14.10.2005, Toruń)
Referat: Analiza systemu społeczno-ekonomicznego Japonii poprzez pryzmat czynników kulturowych
- 2005 **IV Interdyscyplinarne Seminarium Doktorantów i Młodych Pracowników Nauki w Ciężeniu nad Wartą** (21-22.04.2005, Ciężenia)
Referat: Metodologiczna analiza wybranej koncepcji rekonstrukcji rzeczywistości. Idealizacyjna teoria nauki
- 2005 **II Ogólnopolska Konferencja Naukowa Orientalistów** (7-9.04.2005, Ciężenia)
Referat: Formy wewnętrznej różnorodności w obrębie kapitalizmu azjatycko-kontynentalnego oraz stosunek tej odmiany do formy anglosaskiej

Po uzyskaniu stopnia doktora

- 2024 **16th Conference of the European Sociological Association, Tension, Trust and Transformation** (27-30.08.2024, Porto)

- Referat (z Przemysław Pluciński): Perceptions of Energy Transformation in Polish Society: From the Sociology of Coal to Renewables
- 2024 **16th Conference of the European Sociological Association, Tension, Trust and Transformation** (27-30.08.2024, Porto)
Referat (z Piotr Jabkowski): Exploring the Role of Political Parties' Ideological Cleavage and Environmental Issue Salience in Explaining People's Attitudes Toward Environment across 28 European Countries
- 2024 **16th Conference of the European Sociological Association, Tension, Trust and Transformation** (27-30.08.2024, Porto)
Referat (z Piotr Cichocki, Piotr Jabkowski): Curiosity and Discontent: Press Coverage of Energy Transformation Debates in Poland
- 2024 **5th International ESS Conference, 20 years of European Social Survey data** (08.07-10.07.2024, Lisbon)
Referat (z Piotr Jabkowski i Jan Domaradzki): COVID-19 conspiracy theories in Europe: Insights from multilevel analysis based on the ESS Round 10
- 2023 **International Sustainability Transitions Conference** (30.08-01.09.2023, Utrecht)
Referat (z Przemysław Pluciński i Antje Klitkou): Many worlds of energy inequalities.
- 2023 **International Sustainability Transitions Conference** (30.08-01.09.2023, Utrecht)
Sesja plakatowa (z Antje Klitkou, Przemysław Pluciński i Ilona M. Otto): European cohesion at stake? Energy inequalities and the transition agenda
- 2023 **XX ISA World Congress of Sociology, Resurgent Authoritarianism: Sociology of New Entanglements of Religions, Politics, and Economies** (25.05-01-07. 2023, Melbourne)
Referat: Topic Modelling on Climate Change Scepticism: Machine Learning Approach (RC25 Language and Society, 27.06.2023)
- 2023 **Konferencja naukowa, Utowarowienie polityki vs polityka utowarowienia. Koncepcje – Praktyki – Konsekwencje** (16.05.2023, Warszawa, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski)
Udział w dyskusji plenarnej na zaproszenie (nt. książki M. Ziółkowski, R. Drozdowski, M. Baranowski, Utowarowienie w perspektywie socjologicznej. Przejawy – dynamika – konsekwencje. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar)
- 2022 **XVIII Zjazd Socjologiczny, Społeczeństwo przyszłości. Rekomendacje** (14-17.09.2022, Warszawa)
Referat: Radykalizacja kultur nierównej komunikacji politycznej opartej na technologiach cyfrowych: perspektywa dobrobytu społecznego (G45 – Wokół rzeczywistości zalgorytmizowanej –

- aspekty społeczne, kulturowe, ekonomiczne i polityczne, 16.09.2022)
- 2022 **XVIII Zjazd Socjologiczny, Społeczeństwo przyszłości. Rekomendacje** (14-17.09.2022, Warszawa)
Referat (z Piotr Cichocki): Modelowanie tematyczne w socjologii: ilościowa metoda w badaniach jakościowych? (G73 – CAQDAS, DH, Big Data i nowe technologie cyfrowe w polu socjologii jakościowej, 17.09.2022)
- 2021 **15th ESA Conference 2001, Sociological Knowledges for Alternative Futures** (31.08-3.09.2021, Barcelona, Spain – online)
Referat: Insufficient Relationship Between Digital Technologies and Nature: Platform Economy and Degrowth Movement (RN12 – Environment and Society, 01.09.2021)
- 2021 **International Society For Third-Sector Research (ISTR) 21, Global Virtual Conference** (12-15.07.2021)
Referat (z Przemysław Pluciński): Strongly Weak Civil Society? Neo-authoritarian Backlash Against Civic Activism in Poland
- 2021 **IV ISA Forum of Sociology, Challenges of the 21st Century; Democracy, Environment, Inequalities, Intersectionality** (23-28.02.2021, Porto Alegre, Brazil – Virtual)
Referat: Challenges for Welfare States: European Comparative Research in the Light of Survey Data
- 2020 **Polsko-niemiecka Konferencja Naukowa „Mniejszość niemiecka w Polsce: terażniejszość i perspektywy przyszłości”** [„Die deutsche Minderheit in Polen: gegenwärtige und zukünftige Aussichten”] (09-10.12.2020, online)
Referat: Specyfika badań mniejszości narodowych: studium przypadku
- 2020 **Centrum Bioetyki i Bioprawa Wydział Filozofii, Uniwersytet Warszawski: Różnorodność społeczna a dostęp do opieki zdrowotnej** (26.09.2020, Warszawa)
Referat: Redefinicja pojęcia niepełnosprawności w warunkowych państwach dobrobytu: podejście welfare scarcity
- 2020 **Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, Filozofia i ruchy społeczne** (06.05.2020, Warszawa)
Referat: Pandemia koronawirusa: uroki i nędza nadziei
- 2019 **Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Praca i płaca”** (29-30.06.2019, Warszawa, SGH)
Referat: Struktura społeczna a postawy wobec dochodu podstawowego
- 2019 **Konferencja naukowa pt. „30 lat neoliberalnych zmian w Polsce i Europie Środkowej – analiza krytyczna”** (21-22.06.2019, Trzebnica)
Referat: Gospodarka społeczna wobec negatywnych aspektów rozwoju społecznego. Polskie doświadczenia

- 2019 **4th International ESS Conference „Turbulent Times in Europe: Instability, Insecurity and Inequality”** (15-17.04.2019, Mannheim, Germany)
Referat (z Piotr Jabkowski): Basic Income and Social Structure. Comparative Analysis of 23 Countries based on the European Social Survey Round 8
- 2018 **XII International Balkan History Congress** (01-02.12.2018, Samsun, Turkey)
Referat: Perception of Social Welfare and Psychological Well-Being in the Balkan Countries
- 2018 **4th International Conference Social Boundaries of Work: Work, Knowledge and Power in the Contemporary Capitalism** (25-26.10.2018, Gdańsk)
Referat: Society With(out) Jobs in Neoliberal Welfare Regimes. Is Basic Income a Solution?
- 2018 **III Midterm Conference of the ESA RN 21 „Potentials and Limits of Quantitative Research in the Social Sciences”** (3-6.10.2018, Kraków)
Referat (z Piotr Jabkowski): Basic Income Scheme and Differentiation of Welfare Regimes. European Social Survey Round 8
- 2018 **The 16th ISQOLS (International Society for Quality-of-Life Studies) Annual Conference “Promotion of Quality of Life in the Changing World”** (14-16.06.2018, The Hong Kong Polytechnic University, Hong Kong)
Referat: Introduction to Welfare Sociology: How Social, Political, and Economic Uncertainties Shape Contemporary Societies?
- 2018 **The 16th ISQOLS (International Society for Quality-of-Life Studies) Annual Conference “Promotion of Quality of Life in the Changing World”** (14-16.06.2018, The Hong Kong Polytechnic University, Hong Kong)
Referat (z Piotr Jabkowski): How Many Worlds of Welfare State Attitudes? Evidence from European Social Survey Round 8
- 2018 **The European Social Survey: 2nd ESS Visegrad Regional Network Conference: „Central-East European societies on the map of Europe”** (7-8.06.2018, Budapest)
Referat (z Piotr Jabkowski): Any differences in welfare state attitudes? The Visegrad Group countries in a European cross-national study
- 2018 **Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Kultura popularna i ideologia”** (25.05.2018, Poznań, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)
Referat: Architektura w służbie ideologii: przestrzeń antypubliczna w ujęciu socjologii dobrobytu
- 2018 **Konferencja Naukowa z cyklu „Filozoficzne źródła nowoczesnej Europy”: Karol Marks 1848-2018** (08-13.05.2018, Pobierowo, Uniwersytet Szczeciński)

- Referat: Dobrobyt społeczny w usieciowionej technologicznie gospodarce: od Marksa do Ubera
- 2018 **Seminarium Kół Naukowych Studentów Pracy Socjalnej** (02.03.2018, Poznań)
- Wykład: Koniec państwa dobrobytu jakie znamy? Dochód podstawowy a istniejące formy redystrybucji
- 2017 **3rd International Conference "Social Boundaries of Work. Methodological and Practical Problems of Research on Work and Employment in Modern Societies"** (27-28.10.2017, Katowice)
- Referat: Socjoekonomiczne szanse i zagrożenia programu gwarancji zatrudnienia
- 2017 **Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Niepełnosprawność w socjologii – socjologia niepełnosprawności. Stan obecny i perspektywy rozwoju”** (24.05.2017, Poznań)
- Referat: Redefinicja pojęcia niepełnosprawności w warunkowych państwach dobrobytu
- 2017 **Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Czego boją się Europejczycy? Szanse i zagrożenia społeczeństwa ponowoczesnego”** (18-19.05.2017, Bydgoszcz)
- Referat: Dochód podstawowy. Radykalna reforma europejskich modeli welfare state czy utopijna mrzonka?
- 2017 **Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Nierówności i wykluczenie społeczne w epoce społeczeństwa postindustrialnego”** (31.03.2017, Warszawa)
- Referat: Mitologia klasy średniej i jej kryzysu. O ograniczonej wyobraźni socjologicznej badaczy i badaczek struktury zróżnicowania społecznego
- 2017 **Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Miejsce pracy przyszłości. Przestrzeń innowacji, imitacji, instrumentalizacji”** (13.03.2017, Szczecin)
- Referat: Wizja społeczeństwa (bez) pracy. Między gospodarką społeczną a ekonomiczną ortodoksją
- 2016 **Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Marginalizacja a rozwój społeczny – między teraźniejszością i przeszłością”** (15-16.11.2016, Szczecin).
- Wykład plenarny na zaproszenie: Gospodarka społeczna wobec negatywnych aspektów rozwoju społecznego
- 2016 **XVI Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny „Solidarność w czasach nieufności”** (14-17.09.2016, Gdańsk)
- Referat: Socjologia państwa dobrobytu wobec starych i nowych problemów społecznych
- 2016 **Konferencja Naukowa z cyklu „Filozoficzne źródła nowoczesnej Europy”: Kapitalizm. Nowa fala imperializmu** (5-10.09.2016, Pobierowo)
- Referat: Ekonomia społeczna w gospodarce kapitalistycznej. Problem marginalizacji i wykluczenia społecznego

- 2015 **Konferencja Naukowa z cyklu „Filozoficzne źródła nowoczesnej Europy”: Róża Luksemburg i socjalistyczna strategia dla Europy** (2-7.09.2015, Pobierowo)
Referat: Kryzys kapitalizmu a reżimy socjalne. Próba eksplikacji
- 2015 **12th Conference of the European Sociological Association “Differences, inequalities and sociological imagination”** (25-28.08.2015, Prague)
Referat: Reforming or Replacing the Welfare State? Social Consequences and Trends
- 2015 **Ogólnopolska konferencja naukowa „Ubóstwo, bezrobocie, bezdomność. Różne oblicza biedy”** (07.05.2015, Warszawa)
Referat: Znikające instytucje – społeczne konsekwencje kryzysu idei państwa dobrobytu
- 2014 **International Conference “Social Boundaries of Work”** (14-15.11.2014, Wrocław)
Referat: Welfare State Changes and Its Consequences for the Labour Market. The Case of Precarization of Work
- 2014 **Konferencja z cyklu „Filozoficzne źródła nowoczesnej Europy”: „Marksizm w kulturze polskiej”** (02-07.09.2014, Pobierowo).
Referat: Wokół welfare economics Oskara Langego
- 2014 **XVIII ISA World Congress of Sociology “Facing an unequal world: Challenges for global sociology”** (13-19.07.2014, Yokohama, Japan)
Referat: The Welfare State Sociology About Inequality
Referat: “Socio-Economic Contradictions of Capitalism: The Nature of Social Stratification and Inequality Today”.
- 2014 **XVIII ISA World Congress of Sociology “Facing an unequal world: Challenges for global sociology”** (13-19.07.2014, Yokohama, Japan)
Referat: Socio-Economic Contradictions of Capitalism: The Nature of Social Stratification and Inequality Today
- 2014 **Konferencja „Kultura protestu w tradycji europejskiej. Od protestu do alternatywnych wizji ładu społecznego”** (4-5.06.2014, Wrocław)
Referat: Ruchy społeczne a instytucje welfare state. Komodyfikacja czy dekomodyfikacja kwestii społecznych
- 2013 **III Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Cywilizacje w perspektywie socjologicznej. Stan i kierunki badań nad cywilizacjami współczesnego świata”** (12-13.12.2013, Wrocław)
Referat: Cywilizacja nierówności – teoretyczne i praktyczne konsekwencje rozwoju społeczeństwa
- 2013 **Konferencja międzynarodowa „Oblicza nierówności społecznych”** (27.11.2013, Warszawa)
Referat: Oblicza socjoekonomicznych nierówności – prekarny wymiar naszych czasów
- 2013 **XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny „Co po kryzysie?”** (11-14.09.2013, Szczecin)

- Referat: Między kontrolą społeczną a konfliktem: ramy analityczne ruchów społecznych
- 2013 **XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny „Co po kryzysie?”** (11-14.09.2013, Szczecin)
Przewodniczący i współorganizator grupy tematycznej nr 8: „Demokracja i rola obywatela: o napięciu pomiędzy państwem, społeczeństwem i procesami globalizacyjnymi”
- 2013 **Konferencja z cyklu „Filozoficzne źródła nowoczesnej Europy”:**
„Karol Marks i materializm historyczny” (13-19.06.2013, Pobierowo)
Referat: Uwarunkowania historyczne welfare state: między kapitalizmem i socjalizmem?
- 2013 **The 41st World Congress of the International Institute of Sociology: “Sociology in Its Global Contexts: International Institute of Sociology at 120”** (9-10.06.2013, Uppsala)
Referat: From Inequalities of Power to Power Inequalities. The Need for Sociology of Welfare State
- 2013 **The 41st World Congress of the International Institute of Sociology: “Sociology in Its Global Contexts: International Institute of Sociology at 120”** (9-10.06.2013, Uppsala)
Referat: Critique of Uncritical Reason: The Need for Changes in Exercising Power
- 2013 **The 41st World Congress of the International Institute of Sociology: “Sociology in Its Global Contexts: International Institute of Sociology at 120”** (9-10.06.2013, Uppsala)
Przewodniczący i organizator sesji: “Towards a Sociology of the Welfare State in Times of (Global) Economic Domination”
- 2013 **Międzynarodowa konferencja: „Europa i Unia Europejska wobec kryzysu. Diagnozy, rozwiązania i scenariusze na przyszłość”** (7-8.02.2013, Słubice)
Referat: Nowe czy dawne? Ruchy społeczne jako reakcja na kryzys gospodarczy
- 2012 **Konferencja: „Cywilizacje w perspektywie socjologicznej. (Nie)ład a (od)budowa cywilizacji”** (12-13.12.2012, Wrocław)
Referat: Nie-kulturowe determinanty cywilizacyjne – socjoekonomiczne podstawy ładu światowego
- 2012 **Konferencja: „Karl Marx”** (1-7.09.2012, Pobierowo)
Referat: O Marksowskiej dialektycznej teorii konfliktu: przyczynek do analizy podstaw nauk społecznych
- 2012 **III Polsko-Niemiecka Konferencja „Unia Europejska – drogi wyjścia z kryzysu. Polski i niemiecki punkt widzenia”** (8-9.05.2012, Poznań)
Referat: Spółdzielczość socjalna jako element polityki społecznej. Polskie doświadczenia na tle krajów UE
- 2012 **Konferencja „Współczesne środowisko gospodarcze, czyli jak to robią w UE?”** w ramach projektu „Przewiduj i reaguj –

- zarządzanie zmianą w subregionie pilskim”** (EFS) (29.03.2012, Jabłonowo)
Referat: Ład korporacyjny a zdobywanie przewagi konkurencyjnej – przykłady praktyk w UE
- 2012 **Konferencja: Społeczeństwo sieciowe – między wolnością a zniewoleniem** (9.03.2012, Poznań)
Referat: Przyczynek do krytyki społeczeństwa sieciowego: od sieci społecznych do sieci wszystkich sieci
- 2012 **Konferencja: Alfabetyzm wizualny. Teoria i praktyka** (19-20.01.2012, Obrzycko)
Referat: Demokracja wizualna: postpolityczne korzenie zjawiska
- 2011 **Konferencja: Karl Marx i jego czytelnicy (z cyklu: Filozoficzne źródła nowoczesnej Europy)** (1-7.09.2011, Pobierowo)
Referat: Popperowska (pseudo)krytyka filozofii Marksa
- 2011 **International Conference: Negotiating capitalism in Central and Eastern Europe? Chances and barriers to trade union revitalisation in a comparative perspective** (4-5.05.2011, Wrocław)
Referat: Public opinion on trade unions. The case of Poland in last 20 years
- 2010 **Konferencja: Wykluczenie społeczne: diagnoza i mechanizmy przeciwdziałania w województwie wielkopolskim** (26.10.2010, Poznań)
Referat: Bezdomni
- 2010 **Urban Transitions. Footprints of Social, Cultural and Economic Change** (21-22.10.2010, Poznań)
Referat: Become Urbanized. A Reflexive Analysis of the Mechanism of Urban Transitions
- 2010 **XIV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny: Co się dzieje ze społeczeństwem?** (8-11.09.2010, Kraków)
Sesja plakatowa (plakat): „Klasy pracownicze” (w ramach „Struktury klasowo-stanowej społeczności Poznania
- 2010 **Seminarium Zakładu Koniunktury i Wzrostu Gospodarczego Katedry Ekonomii, Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach** (21.01.2010, Katowice)
Referat: Problemy koniunktury na rynku papierów wartościowych

4.8. Członkostwo w konsorcjach i organizacjach naukowych oraz grupach badawczych

European Sociological Association (ESA), członek zwyczajny

International Sociological Association (ISA), członek zwyczajny

Polskie Towarzystwo Socjologiczne (PTS), członek zwyczajny

Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej (PTPS), członek zwyczajny

International Society for Quality-of-Life Studies (ISQOLS), członek zwyczajny

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk (PTPN), członek zwyczajny oraz przewodniczący Komisji Socjologicznej (do 2023)

Zespół Pedagogiki Społecznej przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, członek zwyczajny (od 2018)

4.9. Nagrody i wyróżnienia naukowe

09.2023	Nagroda zespołowa I stopnia Rektora UAM za osiągnięcia w pracy naukowej
09.2023	Nagroda indywidualna III stopnia Rektora UAM za osiągnięcia w pracy organizacyjnej
12.2021	Stypendium naukowe Rektora UAM za wybitne osiągnięcia w pracy naukowej w roku 2020

4.10. Inna działalność naukowa

Redakcja czasopism naukowych:

Człowiek i Społeczeństwo, Society Register, Przegląd Krytyczny, Studia Krytyczne
Czasopismo *Society Register*, którego jestem redaktorem naczelnym, wydawane od 2017 roku jest indeksowane w licznych bazach krajowych i zagranicznych. W 2023 roku zostało włączone do bazy Scopus i posiada CiteScoreTracker na rok 2024 na poziomie 2,5.

Recenzent czasopism polskich:

Studia Socjologiczne, Praktyka Teoretyczna, Sensus Historiae, International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies

Recenzent czasopism zagranicznych:

International Journal of Comparative Sociology, Social Policy & Administration, European Politics and Society, International Journal of Social Welfare, Language, Discourse & Society, Intersections-East European Journal of Society and Politics
(recenzent trzech *Book proposals* dla wydawnictwa Routledge)

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Poza Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie jestem obecnie zatrudniony i gdzie ukończyłem dwa kierunki na poziomie magisterskim (socjologia i filozofia) oraz obroniłem doktorat (socjologia), pracowałem w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i

Dziennikarstwa oraz Szkole Wyższej Psychologii Społecznej, Wydział zamiejscowy w Poznaniu. Dodatkowo, w ramach stypendiów, wymian bilateralnych oraz jako *Visiting Scholar* moja aktywność naukowa obejmuje następujące instytucje zagraniczne:

- 2024 **Stanford University**, Freeman Spogli Institute for International Studies, The Europe Center (USA). Visiting Scholar w ramach programu ID-UB – International Junior and Senior Exchange – Pobyt średnioterminowy (projekt pt. *Political dimensions of energy inequalities and energy poverty*).
- 2023 **University of California, Berkeley** (USA). Visiting Scholar w ramach programu ID-UB – International Junior and Senior Exchange – Pobyt średnioterminowy (projekt pt. *Energy inequalities in comparative perspective*).
- 2023 **Case Western Reserve University** (USA). Visiting Scholar w ramach programu ID-UB – International Junior and Senior Exchange – Pobyt średnioterminowy (projekt pt. *Social welfare and social work: common and separate features*).
- 2022 **University of Hawai'i at Mānoa** (USA). Visiting Scholar w ramach programu ID-UB – International Junior and Senior Exchange – Pobyt średnioterminowy (projekt pt. *Public attitudes towards climate change*).
- 2022 **University of Murcia** (Hiszpania). Stypendium w ramach Staff Mobility for Teaching, Erasmus+ (projekt pt. *The Idea of Unconditional Basic Income Experiment in the Selected Communities of the Polish-Russian Border Region*).
- 2021 **University College London** (Wielka Brytania). Stypendium w ramach Staff Mobility for Teaching, Erasmus+ (projekt pt. *Social welfare in the light of topic modelling analysis*).
- 2019 **Sapienza Università di Roma** (Włochy). Stypendium w ramach Staff Mobility for Teaching, Erasmus+ (projekt pt. *Basic income attitudes*).
- 2018 **Universität Bayreuth** (Niemcy). Wizyta w ramach szkoły letniej niemiecko-polskiej (projekt pt. *The specificity of the German welfare state*).
- 2017 **University of Murcia** (Hiszpania). Stypendium w ramach Staff Mobility for Teaching, Erasmus+ (projekt pt. *A Macrosociological Perspective on Welfare State*).
- 2017 **Masaryk University** (Czechy). Visiting Scholar w ramach Bilateral exchange based on the Agreement for Scientific Cooperation (projekt pt. *Education in Times of Uncertainty. Uncertainty in Education. A Critical Approach*).
- 2016 **Aristotle University of Thessaloniki** (Grecja). Stypendium w ramach Staff Mobility for Teaching, Erasmus+ (projekt pt. *The Issue of Power and Its Consequences for Democracy. Sociological Perspective*).
- 2015 **Aristotle University of Thessaloniki** (Grecja). Visiting Scholar w ramach Bilateral exchange based on the Agreement for Scientific

- Cooperation (projekt pt. *Transformation of the social sphere in the last 25 years. Polish and Greek experiences*).
- 2014 **University of Oslo** (Norwegia). Stypendium w ramach Scholarship and Training Fund, Individual Training Programme, Erasmus+ (projekt pt. *Stratification, social inequality and institutions of the welfare state*).
- 2012 **Universität Potsdam** (Niemcy). Stypendium w ramach LLP-Erasmus Programme, Individual teaching programme for teaching staff mobility (projekt pt. *On the Socio-Cultural Mechanisms of Power*). 21.05-04.06.2012

6. Informacja i osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

6.1. Osiągnięcia dydaktyczne

Pracę dydaktyczną rozpocząłem jako doktorant w 2004 r., natomiast po obronie doktoratu pracowałem od 2010 r. w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, a od 2011 w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej Oddział w Poznaniu. Od kwietnia 2013 jestem zatrudniony w – początkowo – Instytucje Socjologii, który został przekształcony w Wydział Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W czasie studiów doktoranckich prowadziłem konwersatoria z zakresu Makrosocjologii i Współczesnych teorii socjologicznych na UAM. W Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa prowadziłem wykłady z Socjologii polityki, Socjologii ruchów społecznych, Badań opinii publicznej, Socjologicznych aspektów zarządzania (wykład), a także autorski wykład z Socjoekonomii sieci. Prowadziłem także seminaria licencjackie i magisterskie. W ramach tych ostatnich byłem promotorem pracy magisterskiej Marcina Dachtery „Globalizacja jako triumf kapitalistycznej ekonomii światowej, sprzężonej z globalnym podziałem pracy” (2014), Jakuba N. Gajdzińskiego „Mechanizm samoregulacji demokracji” (2013) oraz Przemysława Tomczaka „System motywacyjny pracowników na przykładzie firmy farmaceutycznej Aflofarm Farmacja Polska” (2013).

W SWPS byłem kierownikiem modułu Podstawy ekonomii i przedsiębiorczości. Dodatkowo, w ramach modułu Filozofia z logiką i epistemologią prowadziłem zajęcia praktyczne z logiki matematycznej, a w ramach modułu Socjologia z elementami antropologii prowadziłem ćwiczenia z socjologii.

Na UAM prowadziłem (lub prowadzę) zajęcia z Makrostruktur społecznych (wykład), Ekonomii z elementami przedsiębiorczości (wykład), Badań pracowniczych (*Staff research*) (ćwiczenia), Metodologii nauk społecznych (ćwiczenia) czy Socjologii dobrobytu (autorski wykład fakultatywny oraz jego angielskojęzyczną wersję Welfare sociology dla studentów z

programu Erasmus+), Socjologii władzy (wykład), Kwestii społecznych i interwencji socjologicznej (wykład), Zachowań konsumenckich (ćwiczenia). W 2016 roku opracowałem (wraz z Bogumiłą Mateją-Jaworską) moduł Zarządzanie w sektorze publicznym, w ramach którego prowadziłem zajęcia.

Pracując na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza byłem promotorem siedmiu prac licencjackich oraz recenzentem pięciu. Byłem również opiekunem naukowym studentki z Chin, NingJing Ruan (2018-2019).

Ważnym elementem działalności dydaktycznej jest również zrealizowany w latach 2021-2024 grant międzynarodowy zatytułowany „Quality Teaching of Humanities and Social Sciences in Higher Education for 21+”. Ten projekt badawczy zainspirowany został chęcią poprawy jakości kształcenia na kierunkach humanistycznych i społecznych, a jego wyniki mają pomóc bezpośrednio zdiagnozować mocne i słabe strony procesu studiowania oraz opracować konkretne narzędzie wzmacniające i urozmaicające zarówno proces dydaktyczny, jak i elementy mu towarzyszące. Dodatkową zaletą tego projektu, którego byłem kierownikiem po stronie polskiej, jest to, że obejmował on trzy uczelnie z Europy Środkowo-Wschodniej (oprócz UAM w Poznaniu, także Uniwersytet w Hradcu Králové oraz Uniwersytet Konstanta Filozofa w Nitrze).

6.2. Osiągnięcia organizacyjne

W Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa pełniłem funkcję Pełnomocnika Rektora ds. nauki, a także byłem opiekunem studenckiego koła naukowego. Wchodziłem także w skład komisji przygotowującej dokumentację dla Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Od 2016 do 2019 roku byłem Członkiem Rady Instytutu Socjologii UAM, jak również wchodziłem w skład: Komisji ds. Rozdziału Środków Finansowych Instytutu Socjologii, Zespołu Grantowego Instytutu Socjologii, Zespołu Publikacyjnego Instytutu Socjologii.

Od 2019 roku (przekształcenie Instytutu Socjologii w Wydział Socjologii) jestem członkiem Rady Wydziału Socjologii, a od 2020 do 2024 byłem członkiem Komisji ds. rozdziału środków finansowych Wydziału Socjologii UAM. W 2021 zostałem powołany w skład zespołu ds. przygotowania strategii rozwoju Wydziału Socjologii UAM na lata 2022-2030.

Od lat uczestniczę w Wydziałowej komisji ds. programu Erasmus+, która zajmuje się kryteriami oraz procesem rekrutacji studentów, pracowników administracyjnych oraz naukowo-dydaktycznych, starających się o stypendia wyjazdowe w ramach tego programu.

Do osiągnięć organizacyjnych zaliczam także założenie i prowadzenie dwóch czasopism (*Society Register* i *Przegląd Krytyczny*), które spełniają najwyższe standardy naukowe. Pierwsze z nich zostało założone w 2017 roku i jest indeksowane w kilkunastu bazach naukowych (por. <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/sr>), w tym w bazie Scopus (Elsevier). Wskaźniki bibliometryczne *Society Register* pozwalają uznać to czasopismo za wyróżniające się nie tylko w kraju, ale także na arenie międzynarodowej (obecnie 69 percentyl w kategorii Social Sciences / Cultural Studies, zaś w 2025 roku będzie wśród 10 procent najlepszych czasopism na świecie według wskaźników bazy Scopus). *Przegląd Krytyczny* założony w 2019 roku jest również obecny w wielu bazach indeksujących (por. <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/pk>) oraz sugestywnie i skutecznie wprowadzany do następnych.

6.3. Osiągnięcia popularyzujące naukę

Od początku pracy naukowo-dydaktycznej starałem się popularyzować wyniki realizowanych przeze mnie (oraz innych specjalistek i specjalistów) badań naukowych oraz upowszechniać specyfikę podejścia socjologicznego do wyjaśniania mechanizmów społecznych. W tym celu w latach 2008-2012 komentowałem dla telewizji TV Biznes bieżące wydarzenia społeczno-ekonomiczne. Wielokrotnie udzielałem komentarzy i wywiadów dla dzienników i magazynów prasowych. Miedzy innymi dla Rzeczypospolitej (np. „Obywatele do wyborów” z 5.10.2011), Gazety Wyborczej (np. „Co dziesiąty Wielopoleńca żyje w biedzie” z 16.03.2016) czy dla Dziennika Gazety Prawnej (np. „Nowa idea: Każdemu po tysiąc złotych, euro czy franków. Nieważne czy pracujesz i tak dostaniesz pieniądze” z 8.11.2013). Dla Dziennika Gazet Prawnej udzieliłem też dwóch indywidualnych wywiadów dla wydań weekendowych („Ekonomia zwierzę stadne”ⁱⁱ z 10-12.01.2014 oraz „Koniec nadprodukcji bylejakości”ⁱⁱⁱ z 25-27.09.2020).

Aktywnie uczestniczyłem także w audycjach radiowych (np. „Ameryka – niespełniona miłość Polaków?” z 9.07.2012 w Radiu Poznań).

W ramach pracy zespołu dedykowanemu dochodowi podstawowemu (wraz z prof. Ryszardem Szarfenbergiem, prof. Piotrem Jabkowskim, dr. Radomirem Matczakiem i dr. Maciejem Szlinderem) udzieliliśmy szeregu komentarzy i wywiadów na temat tego programu finansów publicznych (np. TVN24, Interia, Bankier.pl, Radio Nowy Świat, RMF 24).

ⁱⁱ Zob. https://www.researchgate.net/publication/259655111_Ekonomista_zwierze_stadne_wywiad

ⁱⁱⁱ Zob.

https://www.researchgate.net/publication/344545994_Koniec_nadprodukcji_bylejakości_The_end_of_overproduction_of_mediocrity

Także inne projekty badawcze realizowane i współrealizowane przeze mnie były popularyzowane dla szerszej rzeczy odbiorców niż tylko kręgi akademickie. Na przykład, w ramach badań nad mniejszością niemiecką ukazały się: „Mniejszość niemiecka w województwie opolskim jako wartość dodana – efekty badań socjologicznych” z 1.12.2020 w OPOWIECIE.INFO czy „Ein Blick in die Seele” z 1.12.2020 w Wochenblatt.pl. Podobnie, przy okazji badania kryzysu energetycznego cały zespół badawczy komunikował wyniki badań w wielu mediach (np. Radio Poznań, Rzecz.pl, portalsamorzadowy.pl, zielonyrozwoj.pl).

Oprócz aktywności w mediach byłem również zaangażowany w organizację dnia z socjologią dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 69 im. Jarogniewa Drwęskiego w Poznaniu czy debat oksfordzkich dla licealistów. W tych ostatnich byłem ekspertem oceniającym oraz opracowałem zagadnienia do dyskusji. Brałem udział w szeregu konferencji i seminariów studenckich (w ramach socjologii i pracy socjalnej), gdzie prezentowałem wyniki swoich badań (np. Seminarium Kół Naukowych Studentów Pracy Socjalnej z dn. 2.03.2018, gdzie wygłosiłem wykład pt. „Koniec państwa dobrobytu jakie znamy? Dochód podstawowy a istniejące formy redystrybucji”).

W ramach XVIII Debaty Akademickiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza i Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu brałem udział w dyskusji (na zaproszenie) razem z prof. Piotrem Michoniem (UEP), dr. Michałem Borychowskim (UEP) oraz dr. Maciejem Szlinderem. Debata odbyła się 20.01.2020 i była transmitowana online (skrótowy materiał po debacie: https://www.youtube.com/watch?v=S3EZF_mKdrA).

Natomiast w ramach projektu „Filozofia i ruchy społeczne” realizowanego przez Zakład Etyki WFZ Uniwersytetu Warszawskiego oraz Szkołę Nauk Społecznych IFiS PAN, wygłosiłem 11.03.2018 roku referat (na zaproszenie) pt. „Społeczeństwo bez pracy, polityka społeczna bez warunkowości. Koniec historii z perspektywy dochodu podstawowego?”.

Oprócz powyższych aktywności upowszechniających naukę byłem zaangażowany w szereg bardziej i mniej sformalizowanych działań, których celem było dotarcie do jak najszerzej rzeszy odbiorców (zob. referat wspólnie z prof. Piotrem Jabkowskim pt. „Opinie na temat dochodu podstawowego oraz modele państw dobrobytu w wybranych krajach europejskich”: <https://www.youtube.com/watch?v=WX1fBokEVvA>).

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

.....
(podpis wnioskodawcy)

Literatura cytowana w autoreferacie:

- Abramovitz, M. (2023). From the Welfare State to the Carceral State: Whither Social Reproduction? *Affilia*, 38(1), 20-39. <https://doi.org/10.1177/08861099221137580>
- Allin, P. (2014). Measuring Wellbeing in Modern Societies. W: P. Y. Chen & C. L. Cooper (red.), *Wellbeing: A Complete Reference Guide, Volume III, Work and Wellbeing* (409-463). Chichester: Wiley Blackwell.
- Arrow, K. J. (1950). A difficulty in the concept of social welfare. *Journal of Political Economy*, 58(4), 328-346.
- Banaszak, S. & Doktor, K. (red.) (2008). *Problemy socjologii gospodarki*. Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Komunikacji i Zarządzania.
- Baranowski, M. & Cichocki, P. (2021). Good and bad sociology: does topic modelling make a difference? *Society Register*, 5(4), 7-22. <https://doi.org/10.14746/sr.2021.5.4.01>
- Baranowski, M., Cichocki, P., & McKinley, J. (2023). Social welfare in the light of topic modelling. *Sociology Compass*, 17(8), e13086. <https://doi.org/10.1111/soc4.13086>
- Bean, P. & MacPherson, S. (red.) (2019). *Approaches to welfare*. Abingdon: Routledge.
- Büchs, M. & Koch, M. (2017). *Postgrowth and Wellbeing: Challenges to Sustainable Welfare*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Burk, A. (1938). A Reformulation of Certain Aspects of Welfare Economics. *The Quarterly Journal of Economics*, 52(2), 310-334. <https://doi.org/10.2307/1881737>
- Burroughs, J. E. & Rindfleisch, A. (2012). What welfare? On the definition and domain of transformative consumer research and the foundational role of materialism. W: D. G. Mick, S. Pettigrew, C. Pechmann, & J. L. Ozanne (red.), *Transformative consumer research for personal and collective well-being* (ss. 249-266). New York & London: Routledge.

- Carr, A. (2011). *Positive psychology: The Science of happiness and human strengths*. London: Routledge.
- Cichoński, P. & Baranowski, M. (2024). Modelowanie tematyczne w socjologii na przykładzie dobrobytu społecznego: wyzwania metodologiczne i komponent ludzki. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 20(4), 98-117. <https://doi.org/10.18778/1733-8069.20.4.05>
- Czapiński, J. (2017). *Psychologia szczęścia. Kto, kiedy, dlaczego kocha życie i co z tego wynika, czyli nowa odsłona teorii cebulowej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Daly, H. E. & Farley, J. (2011). *Ecological Economics: Principles and Applications*. Washington, D.C: Island Press.
- The Economist*. (2018). Why universal basic income is worth a serious look. Pobrano z https://www.economist.com/open-future/2018/05/31/why-universal-basic-income-is-worth-a-serious-look?utm_medium=cpc.adword.pd&utm_source=google&ppccampaignID=18151738051&ppcadID=&utm_campaign=a.22brand_pmax&utm_content=conversion.direct-response.anonymous&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwmOm3BhC8ARIsAOSbapXDnTUGsML6dHdSA4FHgVra_TQ9cgxY-wuIYyTIg8mxs0ISexCgAysaAi2CEALw_wcB&gclsrc=aw.ds
- Forder, A., Caslin, T., Ponton, G., & Walklate, S. (2019). *Theories of welfare*. Abingdon: Routledge.
- Faris, E. (1939). Sociology and human welfare. *Social Forces*, 18(1), 1-9.
- Feduzi, A. & Runde, J. (2011). The uncertain foundations of the welfare state. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 80, 613-627. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2011.06.002>
- Fitzpatrick, T. (2002). In Search of a Welfare Democracy. *Social Policy and Society*, 1(1), 11-20. doi:10.1017/S1474746402001033
- Frysztański, K. (2009). *Socjologia problemów społecznych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Fumagalli, R. (2024). Preferences versus opportunities: on the conceptual foundations of normative welfare economics. *Economics and Philosophy*, 40(1), 77-101. doi:10.1017/S0266267122000323
- Gamson, W. A. & Lasch, K. E. (1983). The political culture of social welfare policy. W: A. E. Spiro & E. Yuchtman-Yaar (red.), *Evaluating the welfare state: Social and political perspectives* (ss. 397-415). New York and London: Academic Press.

- Gilejko, L. (2005). *Spółeczeństwo a gospodarka. Socjologia ekonomiczna*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.
- Goyal, N. & Howlett, M. (2021). 'Measuring the mix' of policy responses to COVID-19: Comparative policy analysis using topic modelling. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 23(2), 250-261.
<https://doi.org/10.1080/13876988.2021.1880872>
- Granovetter, M. (1985). Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness. *American Journal of Sociology*, 91(3), 481-510.
- Greener, I. & Powell, M. (2024). Crisis in the UK National Health Service: What does it mean, and what are the consequences? *Social Policy & Administration*, 58(2), 313-328.
<https://doi.org/10.1111/spol.13001>
- Greve, B. (2008). What is welfare? *Central European Journal of Public Policy*, 2(1), 50-73.
- Greve, B. (2019). *Welfare and the welfare state: Central issues now and in the future*. London: Routledge.
- Gülzau, F. (2020). A paradigm shift in German family policy: Applying a topic model to map reform and public discourse, 1990–2016. *European Policy Analysis*, 6(1), 100-118.
<https://doi.org/10.1002/epa2.1072>
- Hadley, R. & Hatch, S. (2019). *Social welfare and the failure of the state: Centralised social services and participatory alternatives*. Abingdon: Routledge.
- Hort, S. & Therborn, G. (2012). Citizenship and welfare: Politics and social policies. W: E. Amenta, K. Nash, & A. Scott (red.), *The Wiley-Blackwell Companion to Political Sociology* (ss. 360-371). Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Jordan, B. (2008). *Welfare and well-being: Social value in public policy*. Bristol: Policy Press.
- Kasza, G. J. (2002). The illusion of welfare 'regimes.' *Journal of Social Policy*, 31(2), 271-287. <https://doi.org/10.1017/S0047279401006584>
- Kendall, K. A. (1961). The significance of social welfare in the world today. *Social Service Review*, 35(3), 235-245.
- Kozyr-Kowalski, S. (2000). *Socjologia, społeczeństwo obywatelskie i państwo*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Krzykała, F. (2007). *Wstęp do socjologii gospodarczej*. Poznań: Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa.
- Krzykała, F. (2005). *Metodologia badań socjologii gospodarczej*. Poznań: Wydawnictwo CONTACT.

- Fefebvre, H. (2012). Praca i czas wolny w życiu codziennym. W: K. Gutfrański (red.), *Praca i wypoczynek* (ss. 116-136). Gdańsk: Instytut Sztuki Wyspa.
- Łopatka, A. (2015). Ekonomia dobrobytu. Rachunki narodowe w kontekście pomiaru dobrobytu. *Współczesne Problemy Ekonomiczne*, 11, 43-56.
- Macnaghten, P. & Urry, J. (2005). *Alternatywne przyrody: Nowe myślenie o przyrodzie i społeczeństwie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Marshall, T. H. (1961). The welfare state: a sociological interpretation. *European Journal of Sociology*, 2, 284-300.
- McCarthy, M. (red.) (1989). *The New Politics of Welfare: An agenda for the 1990s?* London: Macmillan.
- Midgley, J. (1997). *Social welfare in global context*. London: SAGE Publications.
- Mills, C. W. (2007). *Wyobrażenia socjologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Mishra, R. C. (1983). Sociology and social welfare. *American Behavioral Scientist*, 26(6), 795-811.
- Moon, J. D. (red.) (2019). *Responsibility, rights, and welfare: the theory of the welfare state*. London: Routledge.
- Morawski, W. (2001). *Socjologia ekonomiczna. Problemy. Teoria. Empiria*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Murphy, R. (1997). *Sociology and nature: Social action in context*. New York: Routledge.
- Offer, J. (2023). On welfare pluralism, social policy and the contribution of sociology: Revisiting Robert Pinker. *Frontiers in Sociology*, 8, 1076750.
<https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1076750>
- Pierson, P. (1994). *Dismantling the Welfare State? Reagan, Thatcher, and the Politics of Retrenchment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pierson, P. (1996). The new politics of the welfare state. *World Politics*, 48(2), 143-179.
- Price, C. M. (1977). The Basis of Welfare Economics. W: C. M. Price (red.), *Welfare Economics in Theory and Practice* (ss. 3-18). London: Palgrave.
https://doi.org/10.1007/978-1-349-15739-6_1
- Rochefort, D. (1986). *American social welfare policy: Dynamics of formulation and change*. New York: Routledge.
- Rosanvallon, P. (1988). Beyond The Welfare State. *Politics & Society*, 16(4), 533-543.
<https://doi.org/10.1177/003232928801600408>

- Rush, M. & Keenan, M. (2014). The Social Politics of Social Work: Anti-Oppressive Social Work Dilemmas in Twenty-First-Century Welfare Regimes. *The British Journal of Social Work*, 44(6), 1436-1453. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct014>
- Rymsza, M. (2014). Od państwa opiekuńczego do społeczeństwa opiekuńczego i inne konwersje europejskich welfare states przełomu XX i XXI wieku. W: K. Wódz & K. Piątek (red.), *Od welfare state do welfare society?* (ss. 33-50). Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Sen, A. (2002). *Rozwój i wolność*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Scruggs, L. A. & Ramalho Tafoya, G. (2022). Fifty years of welfare state generosity. *Social Policy & Administration*, 56(5), 791-807. <https://doi.org/10.1111/spol.12804>
- Spicker, P. (2014). *Social policy: Theory and practice. 3rd edition*. Bristol: Policy Press.
- Starke, P. (2006). The Politics of Welfare State Retrenchment: A Literature Review. *Social Policy & Administration*, 40(1), 104-120.
- Starke, P. (2021). The politics of retrenchment. W: B. Greve (red.), *Handbook on Austerity, Populism and the Welfare State* (ss. 25-40). Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing.
- Stern, M. J. & Axinn, J. (2018). *Social welfare: a history of the American response to need*. New York: Pearson.
- Sullivan, M. (1987/2019). *Sociology and social welfare*. Abingdon: Routledge.
- Szarfenberg, R. (2006). *Krytyka i afirmacja polityki społecznej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Sztompka, P. (2005). *Socjologia zmian społecznych*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Taylor-Gooby, P. (1989). Current developments in the sociology of welfare. *The British Journal of Sociology*, 40(4), 637-656.
- Timms, N. (red.) (2019). *Social welfare: Why and how?* Abingdon: Routledge.
- Tittenbrun, J. (2012). *Gospodarka w społeczeństwie. Zarys socjologii gospodarki i socjologii ekonomicznej w ujęciu strukturalizmu socjoekonomicznego*. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo.
- Tittenbrun, J. (2010). Socjologia gospodarki a socjologia ekonomiczna. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 72(2), 237-255.
- Yeatts, D., Cooksey, C., & Messenger, L. (2023). The sociology of sustainable development: A focus on communities. W: M. Zafirovski (red.), *The Routledge International Handbook of Economic Sociology* (ss. 564-582). London: Routledge.

Zafirovski, M. (2001). *Exchange, Action, and Social Structure: Elements of Economic Sociology*. Westport, CN: Greenwood Press.

Zapf, W. (1994). Social welfare and economic changes. W: L. S. Levin, L. McMahon, & E. Ziglio (red.), *Economic change, social welfare and health in Europe* (ss. 95-108). Copenhagen: World Health Organization.